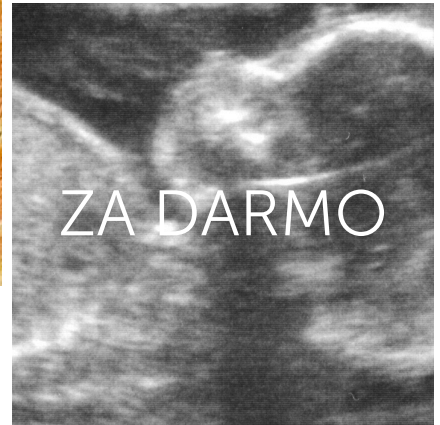

WUZETKARTKI: PŁUCA I NERKI

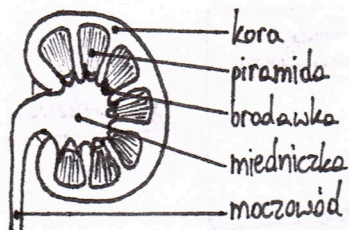
1. Budowa i czynności nerki.
2. Krążenie nerkowe, charakterystyka, rozkład ciśnień, regulacja i sposób pomiaru.
3. Filtracja nerkowa, czynniki jej podlegające, jej regulacja, wielkość, sposób pomiaru.
4. Badania klirensowe i ich znaczenie.
5. Mechanizmy resorpcji zwrotnej i składniki jej podlegające w obrębie kanalika proksymalnego.
6. Wyjaśnij pojęcia transport maksymalny, próg nerkowy teoretyczny i próg nerkowy praktyczny na przykładzie resorpcji zwrotnej glukozy.
7. Gospodarka wodna w nerce i jej regulacja.
8. Przedstaw wielkość filtracji i wielkość oraz mechanizmy resorpcji jonów sodu w poszczególnych częściach nefronów oraz podaj czynniki ją regulujące.
9. Nerkowa gospodarka jonami potasu sodu, wapnia.
10. Filtracja i wchłanianie zwrotne wodorowęglanów, mechanizmy, próg nerkowy.
11. Równowaga kłębkowo - kanalikowa, jej mechanizmy.
12. Mechanizmy i etapy zagęszczania i rozcieńczania moczu.
13. Wydzielanie kanalikowe – mechanizmy i substancje mu podlegające.
14. Elektrofizjologia kanalików nerkowych.
15. Rola nerek w regulacji równowagi kwasowo – zasadowej.
16. Zmiany ciśnień śródpecherzowych w trakcie wypełniania pęcherza moczem i mechanizmy oddawania moczu.
17. Przestrzenie wodne ustroju, sposoby ich oznaczenia.
18. Zmiany objętości i ciśnień osmotycznych śródkomórkowej i pozakomórkowej przestrzeni wodnej ustroju w odwodnieniu i nawodnieniu izo-, hiper- i hiposmotycznym oraz mechanizmy kompensacyjne.
19. Regulacja gospodarki wodnej i elektrolitowej organizmu.
20. Układy buforowe warunkujące utrzymanie równowagi kwasowo – zasadowej ustroju.
21. Zaburzenia równowagi kwasowo – zasadowej, jej przyczyny, mechanizmy kompensacyjne i zmiany pH, pCO₂ i rezerwy alkalicznej w tych stanach.
22. Diagram Davenporta.
23. Mechanika wentylacji, zmiany ciśnienia śródopłucnowego i wewnątrzpecherzykowego i towarzyszące im zmiany szybkości przepływu powietrza i objętości płuc w trakcie wdechu i wydechu.
24. Zmiany szerokości drzewa oskrzelowego w trakcie oddychania (gra oskrzelowa) oraz czynniki wpływające na szerokość drzewa oskrzelowego.
25. Surfactant, jego struktura, miejsce i czas syntezy, czynniki wpływające na jego syntezę, rola fizjologiczna oraz skutki niedoboru.
26. Opory oddechowe, ich podział, sposoby pomiaru i zmiany w zaburzeniach wentylacji.
27. Podatność płuc, klatki piersiowej i łączna płuc i klatki piersiowej, sposoby pomiaru, wartości fizjologiczne i zmiany podatności płuc w zaburzeniach o charakterze obturacyjnym i restrykcyjnym.
28. Przestrzeń martwa anatomiczna i fizjologiczna, ich wielkość, sposoby pomiaru i znaczenie fizjologiczne.
29. Statyczne i dynamiczne próby spirometryczne i znaczenie diagnostyczne tych badań.
30. Czynnościowa pojemność zalegająca, jej wielkość, sposób pomiaru i znaczenie fizjologiczne.
31. Krążenie płucne, wartości ciśnień, regulacja czynna (miejskowa i ogólna) i bierna, zależność oporów przepływu od objętości płuc i ciśnień panujących w naczyniach płucnych, zależność przepływu krwi od pozycji ciała i partii płuc.
32. Pojemność dyfuzyjna gazów oddechowych, czynniki na nią wpływające, prawa nią rządzące, wartości i zmiany w stanach fizjologicznych.
33. Stosunek wentylacja/przepływ, jego znaczenie fizjologiczne, wartości w poszczególnych partiach płuc, skutki zaburzeń tego stosunku i mechanizmy fizjologiczne dostosowujące wentylację do przepływu i przepływ do wentylacji.
34. Krzywa dysocjacji hemoglobiny, czynniki na nią wpływające oraz znaczenie fizjologiczne tej regulacji.
35. Ciśnienia parcjalne tlenu i dwutlenku węgla we krwi, zawartość i formy transportu pomiędzy kapilarami krążenia płucnego a krążenia systemowego.
36. Definicja hipoksji, jej typy, ciśnienia parcjalne tlenu na poszczególnych etapach transportu pomiędzy atmosferą a płynem tkankowym oraz skuteczność tlenoterapii w poszczególnych typach hipoksji.
37. Efekt Haldane'a dla transportu dwutlenku węgla przez krew i jego znaczenie fizjologiczne.
38. Chemoreceptory obwodowe i centralne i ich znaczenie w regulacji wentylacji płuc.
39. Kompleks oddechowy pnia mózgu, jego struktury i udział w regulacji oddychania, efekt przecięcia pnia mózgu na różnych poziomach.
40. Wentylacja dowolna, jej mechanizmy i ograniczenia.
41. Wentylacja wysiłkowa płuc, jej wartości, etapy i mechanizmy za nią odpowiedzialne.
42. Choroba kesonowa.

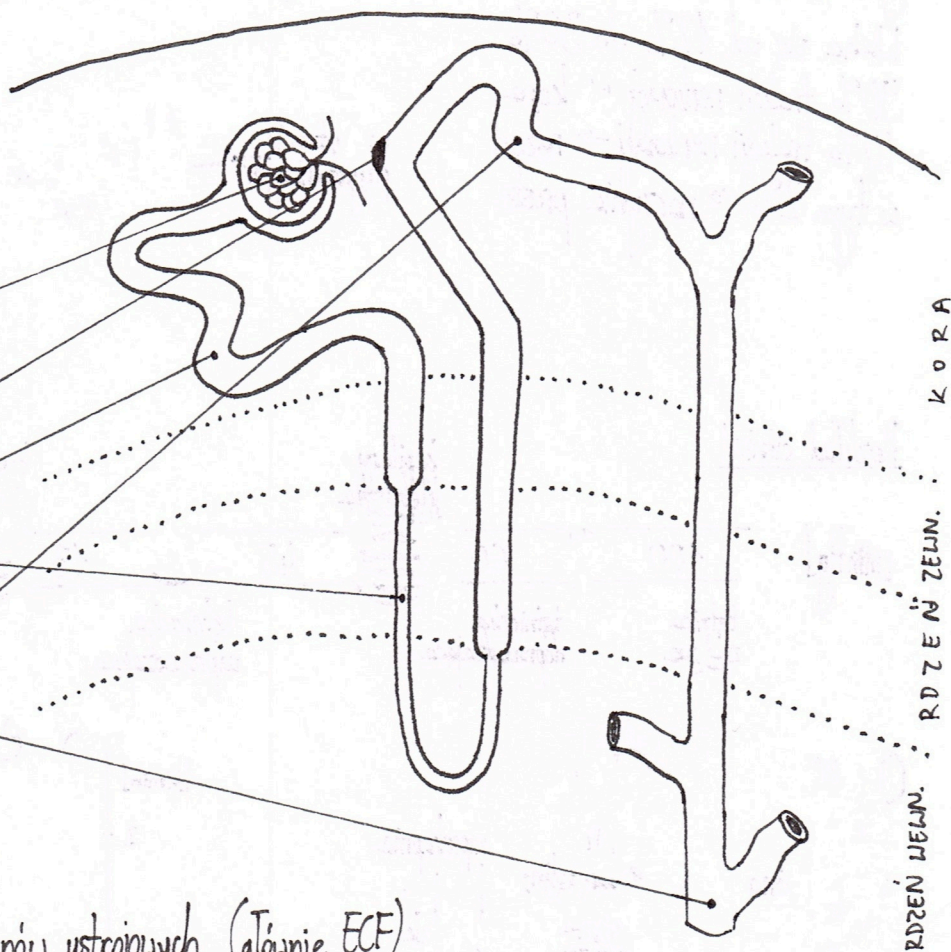
www.wuzetki.pl

BUDOWA I CZYNNOŚCI NERKI

Nerka = 1,3 miliona nefronów

- kłębuszek nerkowy
- aparat przykłębuszkowy
- kanalik bliższy
- pętla nefronu
- kanalik dalszy
- kanalik zbiorczy

Zadania nerek:

- utrzymanie stałej objętości płynów ustrojowych (głównie ECF)
- utrzymanie stałej osmolarności płynów ustrojowych, regulacja gospodarki elektrolitowej
- utrzymanie równowagi kwasowo-zasadowej ustroju (oszczędzanie zasad i wydalanie nadmiaru kwasów)
- regulacja zawartości substancji organicznych i nieorganicznych w organizmie
- wydalanie zbędnych lub szkodliwych produktów metabolizmu
- produkcja substancji hormonalnie czynnych
- aktywacja metaboliczna witaminy D₃
- produkcja reniny
- pobudzenie glukoneogenezy w stanie głodu
- procesy detoksykacyjne

Procesy zachodzące w nerkach:

- filtracja kłębuszkowa
- wchłanianie zwrotne
- wydzielanie kanalikowe
- wydalanie z moczem

KRAŻENIE NERKOWE

RBF = 1200 ml/min

Jest to 20% CO

Waha się od 12% do 30%

90% frakcji nerkowej → kora

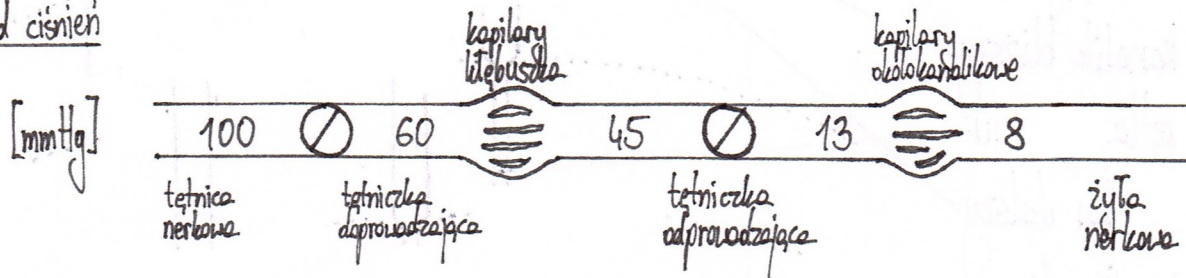
10% frakcji nerkowej → rdzeń

w tym 2% → naczynia proste

Pomiar:

- przepływomierz elektromagnetyczny
- metoda laserowa Dopplera
- metoda generowania uodoru mikrosterami znakowanymi ^{133}Xe , ^{85}Kr
- pomiar na podstawie kilirensu PAH

Rozkład ciśnien

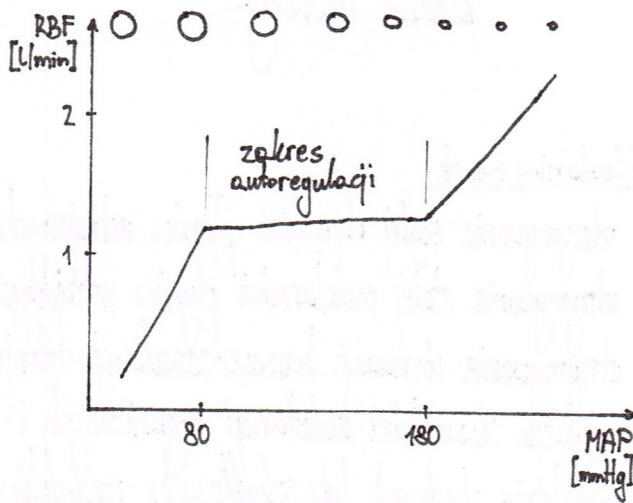
↑ RBF:

- ACh
- bradykinina
- PGI_2
- PGE_2
- dopamina
- NO

↓ RBF:

- NA
- adrenalina
- TXA_2
- $\text{PGF}_{2\alpha}$
- Ang II
- Ang III
- hiperkapnia
- kwasica
- krwotok
- hipotensja
- wysiłek fizyczny
- pozycja pionowa, bezruch
- wstrząs

AUTOREGULACJA

Regulacja nerwowa

układ współczulny

NA

receptory α_1 -adreneryjne

skurcz naczyń nerkowych

↓ RBF

układ przywspółczulny

ACh

receptory M

rozszerzenie naczyń nerkowych

↑ RBF

teoria miogenna

↑ ciśn. w t. nerkowej

↓

↑ ciśn. transmuralnego

↓

wstępne rozciągnięcie

mięśniówki gładkiej

↓

skurcz

mięśniówki gładkiej

↓

utrzymanie

stałego przepływu

teoria metaboliczna

↑ ciśn. w t. nerkowej

↓

wstępny ↑ RBF

↓

wytworzenie metabolitów

naczyniorozszerzających

(PGI_2 , PGE_2)

↓

zwiększenie naczyń

↓

utrzymanie

stałego przepływu

FILTRACJA Kłębuszkowa

$$GFR = K_f [(P_h - P_t) - P_o] \text{ — efektywne ciśnienie filtracji, ok. } 20 \text{ mmHg}$$

GFR - filtracja kłębuszkowa
 K_f - współczynnik filtracji
 P_h - ciśnienie hydrostatyczne w kapilarach kłębuska
 P_t - ciśnienie hydrostatyczne w torebce Bowmana
 P_o - ciśnienie onkocytczne osocza

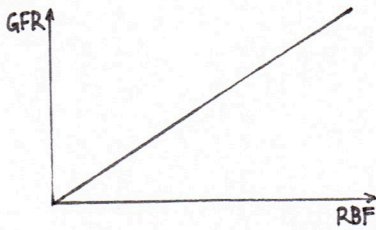
Wielkość

♀ 110 ml/min   ♂ 130 ml/min

Regulacja

Czynniki wpływające na GFR:

• RBF

• stan skurczu tętniczek → doprowadzających - ↓GFR
 → odprowadzających - ↑GFR

• CTK → < 80 mmHg - ↓GFR do zera
 → > 200 mmHg - ↑GFR

• stężenie białek osocza - ↓GFR

• ciśnienie w drogach moczowych - ↓GFR

Sposoby pomiaru

• klirens endogennej kreatyniny
 Badanie mniej dokładne od klirensu inuliny, gdyż endogenna kreatynina jest wydzielana w kanalikach

• klirens inuliny - jest równy GFR

$$GFR = \frac{U_{in} \cdot \dot{V}}{P_{in}}$$

U_{in} - stężenie inuliny w moczu

$\dot{V}$ - objętość moczu / minutę

P_{in} - stężenie inuliny w osoczu

• klirens substancji znaczonej radioizotopami

stabe pobudzenie
współczulne

skurcz tętniczki
doprowadzającej

↓RBF

↓ P_h

↓GFR

silne pobudzenie
współczulne

skurcz tętniczki
doprowadzającej i odprowadzającej

↓↓RBF

↓↓↓ P_h

↓GFR do zera

Dlaczego inulina?

- nie jest metabolizowana
- nie jest resorbowana
- nie jest wydzielana
- jest małej cząsteczki → ulega filtracji

BADANIA KLIRENSOWE

Klirens - objętość osocza oczyszczona z danej substancji w jednostce czasu.

$$C_x = \frac{U_x \cdot \dot{V}}{P_x}$$

C - klirens substancji x
 U_x - stężenie substancji x w moczu
 $\dot{V}$ - objętość moczu wydalonego w ciągu minuty
 P_x - stężenie substancji x w osoczu

Pomiar ERPF i ERBF

- klirens PAH (650 ml/min)

$$| \text{ERPF} = C_{\text{PAH}}$$

$$| \text{ERBF} = \frac{1}{1 - Ht} \cdot \text{ERPF}$$

Właściwości substancji klirensowych

- ulegają łatwo filtracji i nie wiążą się z białkami osocza
- nie ulegają resorpcji
- nie są metabolizowane ani wydzielane w dużej ilości
- nie są toksyczne
- są wydalone w takiej do mierzenia ilości

Pomiar GFR

- klirens inuliny (125 ml/min)

$$| \text{GFR} = C_{\text{in}}$$

- klirens endogennej kreatyniny (140 ml/min), obniża się z wiekiem

$$| \text{GFR} \approx 0,91 \cdot C_{\text{kr}}$$

Badanie mechanizmów zagęszczania i rozcieńczenia moczu

- klirens osmotyczny (2-3 ml/min)

Jest to objętość osocza oczyszczona z obywatnych osmotycznie substancji w ciągu minuty.

- klirens wolnej wody

Jest to najmniejsza objętość osocza oczyszczona z nadmiaru wody w ciągu minuty.

$$| C_{\text{H}_2\text{O}} = \dot{V} - C_{\text{osm}}$$

wartość dodatnia - mocz rozcieńczony
wartość ujemna - mocz zagęszczony

RESORPCJA ZWROTNA W KANALIKU PROKSYMALNYM

Mechanizmy resorpcji

transcytoza

- albumina
- hemoglobina
- inne substancje wielkocząsteczkowe

dyfuzja prosta

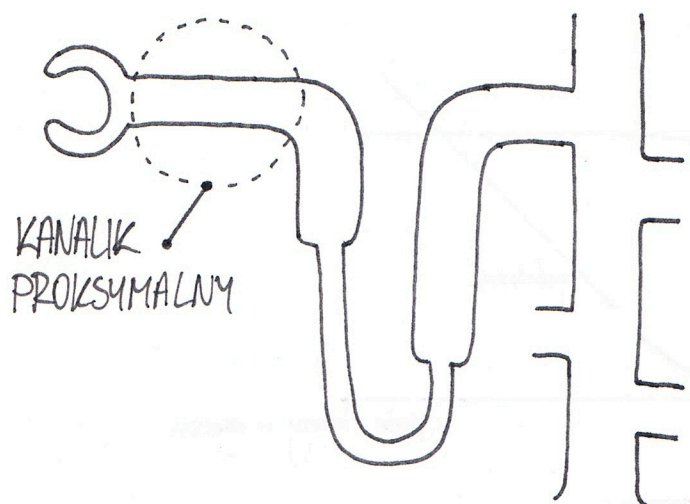
- jony
- woda
- mocznik
- kreatynina

dyfuzja ułatwiona

- jony

transport aktywny

- cukry
- aminokwasy
- witaminy
- mleczań, pirogronian, octan, szczawiooctan, cytrynian, fosforan, siarczan

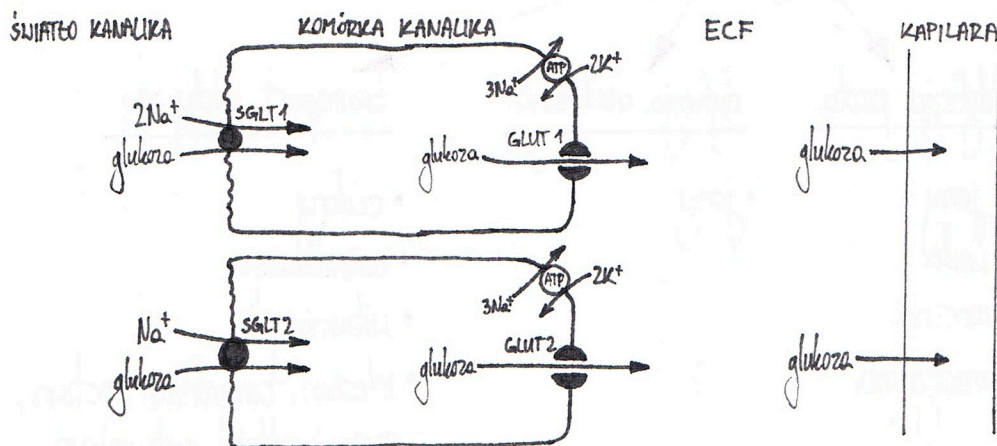

Substancje resorbowane w kanalicie proksymalnym

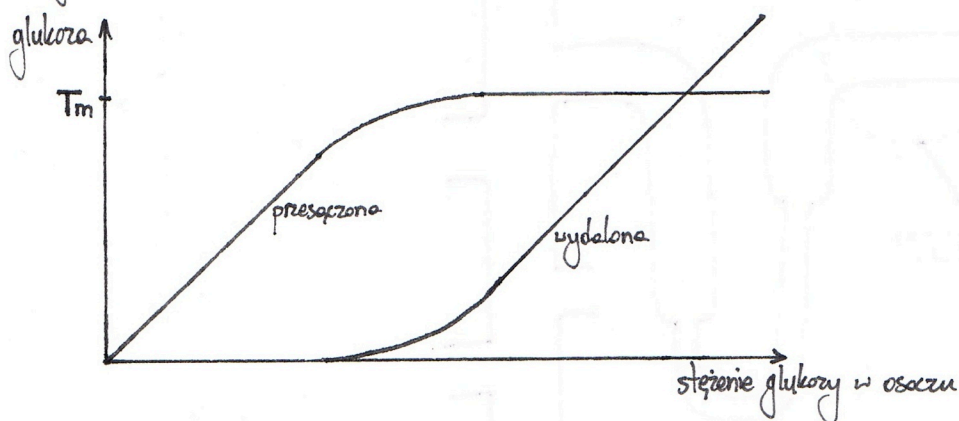
• woda (70%)	• glukoza i inne cukry proste
• Na ⁺	• Hb
• HCO ₃ ⁻ (85%)	• albumina
• Ca ²⁺	• kreatynina
• K ⁺	• mocznik
• H ⁺	• kwas moczowy
• fosforany	• aminokwasy

WCHŁANIANIE ZWROTNE GLUKOZY

Mechanizm: wtórny transport aktywny

Filtracja a wchłanianie

- Transport maksymalny **375 mg/min**

To maksymalna ilość substancji, którą komórki kanalików mogą aktywnie pretransportować w jednostce czasu.

- Próg nerkowy teoretyczny **300 mg%**

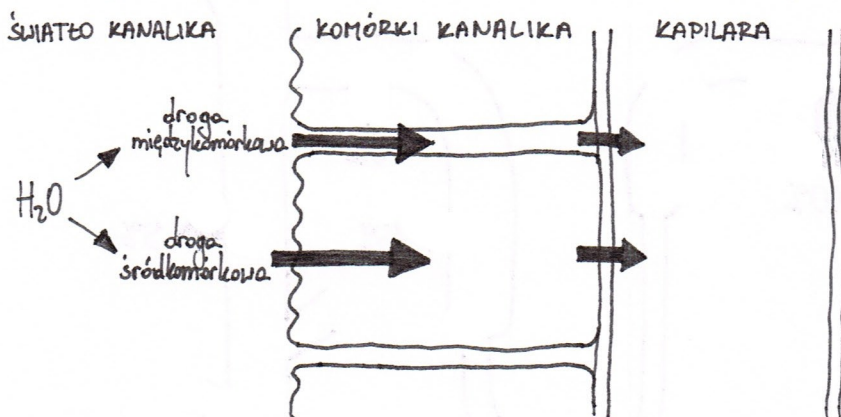
To teoretyczne stężenie substancji w osoczu, powyżej którego następuje jej wydalanie.

- Próg nerkowy aktualny **160-180 mg%**

To próg nerkowy po wzięciu pod uwagę nierównomierności filtracji i T_m poszczególnych nefronów.

Resorpcja wody z kanalików nerkowych ma charakter bierny - przebiega na zasadzie osmozy.

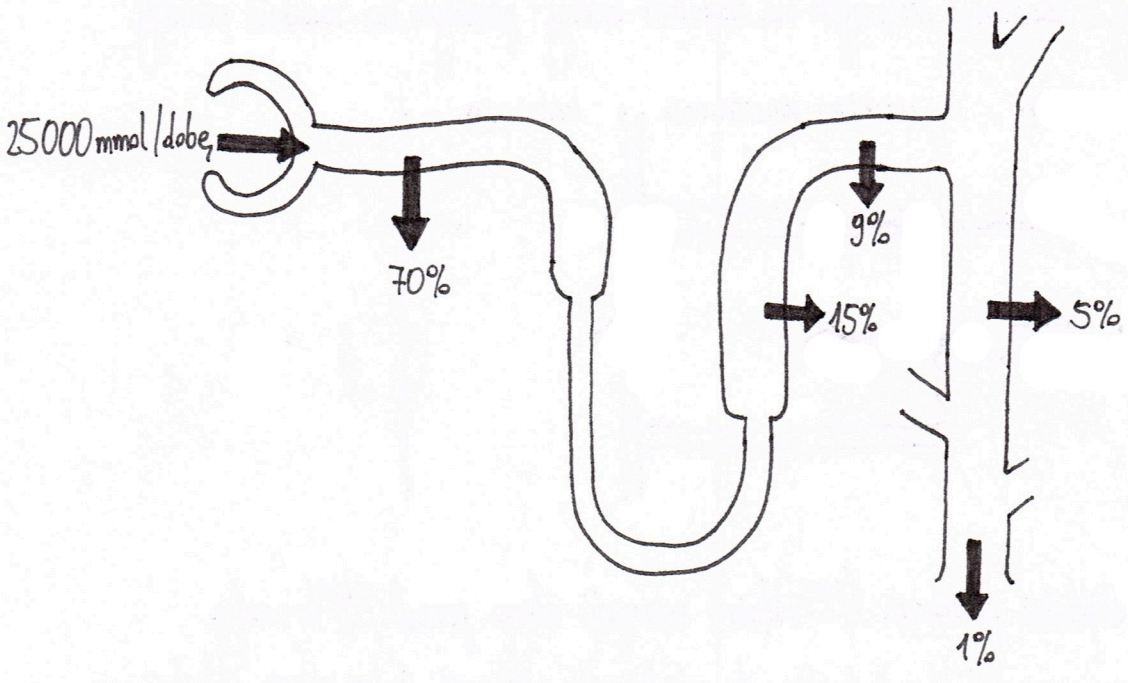
Z całkowitej objętości przesączu (125 ml/min) resorpcji ulega ponad 99% wody.
Poniżej 1% przesączu (1 ml/min) trafia do miedniczki nerkowej jako mocz ostateczny.

Regulacja wydalania wody

Objętość wydalanego moczu jest wypadkową filtracji kłębuszkowej i resorpcji kanalikowej.
Czynniki wpływające na objętość moczu:

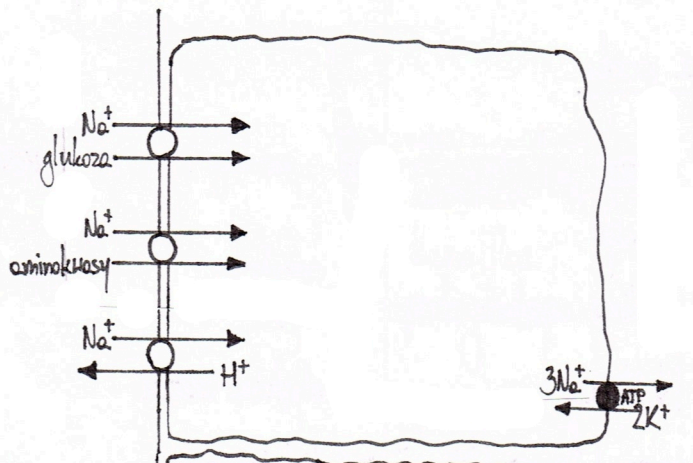
- klirens osmotyczny
  - $\uparrow$ klirensu osmotycznego $\rightarrow$ $\uparrow$ objętości moczu
  - $\downarrow$ klirensu osmotycznego $\rightarrow$ $\downarrow$ objętości moczu
- ciśnienie onkotyczne osocza
  - $\uparrow \pi \rightarrow$ $\downarrow$ filtracji $\rightarrow$ $\downarrow$ objętości moczu
  - $\downarrow \pi \rightarrow$ $\uparrow$ filtracji $\rightarrow$ $\uparrow$ objętości moczu
- układ sympatyczny
  - $\uparrow$ pobudzenia układu sympatycznego $\rightarrow$ skurcz tętniczek doprowadzających $\rightarrow$ $\downarrow$ RBF $\rightarrow$ $\downarrow$ filtracji $\rightarrow$ $\downarrow$ objętości moczu
  - $\downarrow$ pobudzenia układu sympatycznego $\rightarrow$ rozszerzenie tętniczek doprowadzających $\rightarrow$ $\uparrow$ RBF $\rightarrow$ $\uparrow$ filtracji $\rightarrow$ $\uparrow$ objętości moczu
- ciśnienie tętnicze krwi
  - $\uparrow$ CTK $\rightarrow$ $\uparrow$ ciśnienia filtracji $\rightarrow$ $\uparrow$ filtracji $\rightarrow$ $\uparrow$ objętości moczu
  - $\downarrow$ CTK $\rightarrow$ $\downarrow$ ciśnienia filtracji $\rightarrow$ $\downarrow$ filtracji $\rightarrow$ $\downarrow$ objętości moczu
- hormon antydiuretyczny
  - $\uparrow$ ADH $\rightarrow$ $\uparrow$ resorpcji wody w kanalikach zbiorczych przez wprowadzenie AQP2 $\rightarrow$ $\downarrow$ objętości moczu
  - $\downarrow$ ADH $\rightarrow$ $\downarrow$ resorpcji wody w kanalikach zbiorczych przez wycofanie AQP2 $\rightarrow$ $\uparrow$ objętości moczu
- diuretyki ($\uparrow$ objętości moczu): woda, alkohol, ksantyny, kofeina, teofilina, inhibitory AI, pochodne tiazydowe, mannitol, sorbitol, mocznik, glicerol, spironolactony, furosemid, kwas etakrynowy

FILTRACJA I RESORPCJA JONÓW SODU

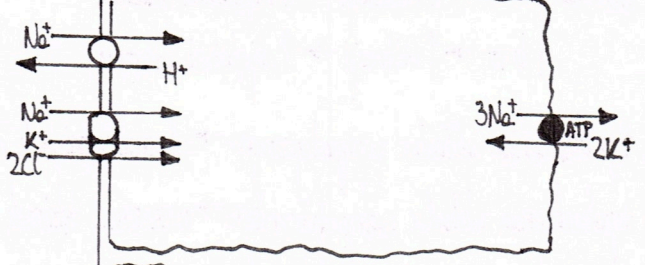

Mechanizmy resorpcji Na^+

1. kanałiki proksymalne

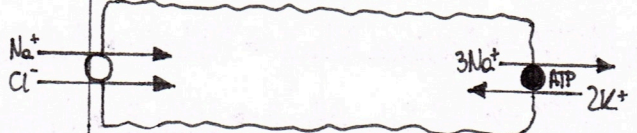

2. ramię wstępujące pętli Henle

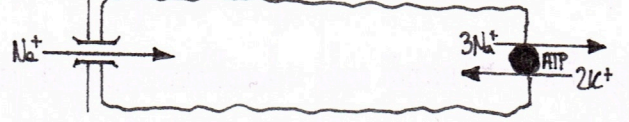

ECF

3. kanałiki dystalne

4. kanałiki zbiorcze

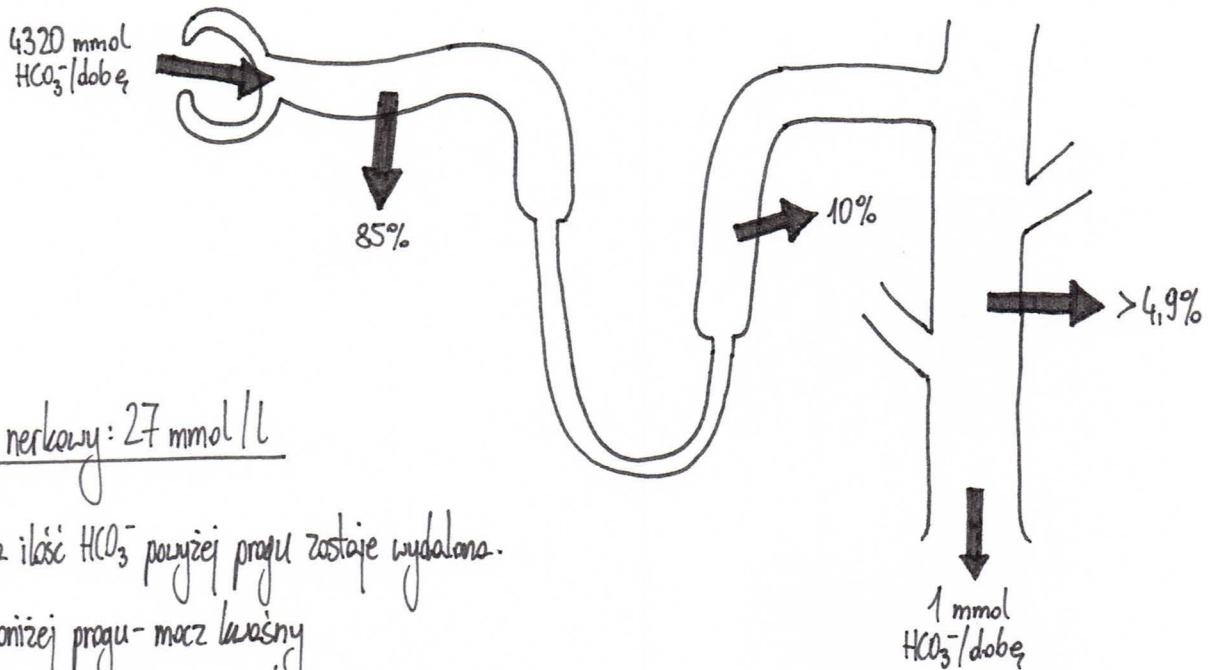

Regulacja resorpcji Na^+

- ↑ resorpcji Na^+
- aldosteron
  - mineralokortykoidy
  - glikokortykoidy

- ↓ resorpcji Na^+
- ANP
  - PGE2
  - endotelina
  - interleukina I

NERKOWA GOSPODARZKA WODOROWĘGLANAMI

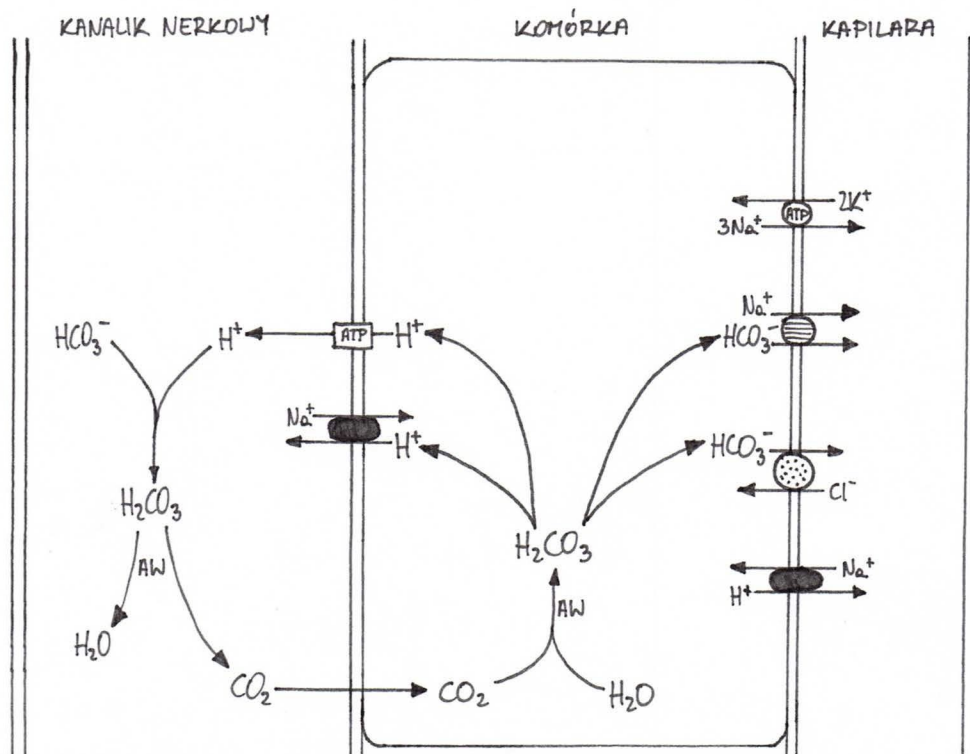

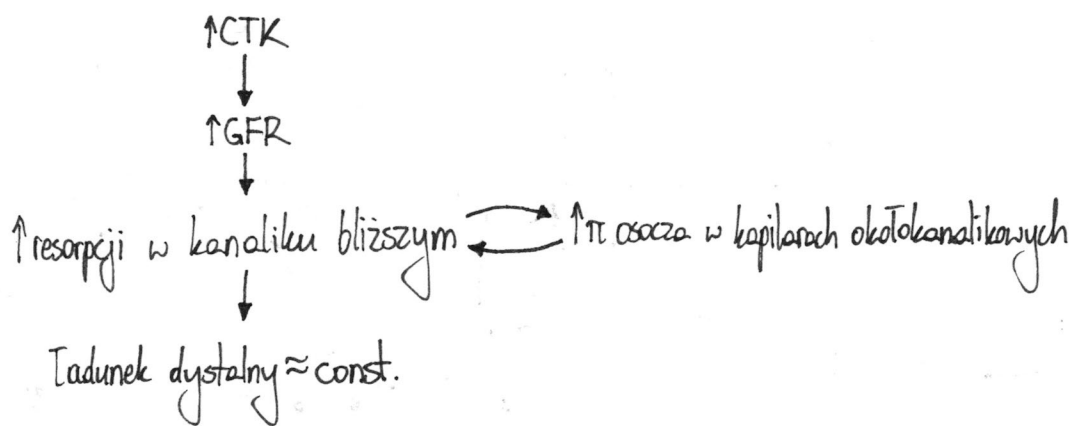
Próg nerkowy: 27 mmol/l

Każda ilość HCO_3^- powyżej progu zostaje wydalana.

- poniżej progu - moc kwasny
- powyżej progu - moc zasadowy

<p>↑ resorpcji HCO_3^-</p> <ul style="list-style-type: none"> • ↑ $p\text{CO}_2$ we krwi tętniczej • ↓ $[\text{K}^+]$ w ECF • ↑ aldosteronu 	<p>↓ resorpcji HCO_3^-</p> <ul style="list-style-type: none"> • ↓ $p\text{CO}_2$ we krwi tętniczej • ↑ $[\text{K}^+]$ w ECF • ↓ aldosteronu
--	--

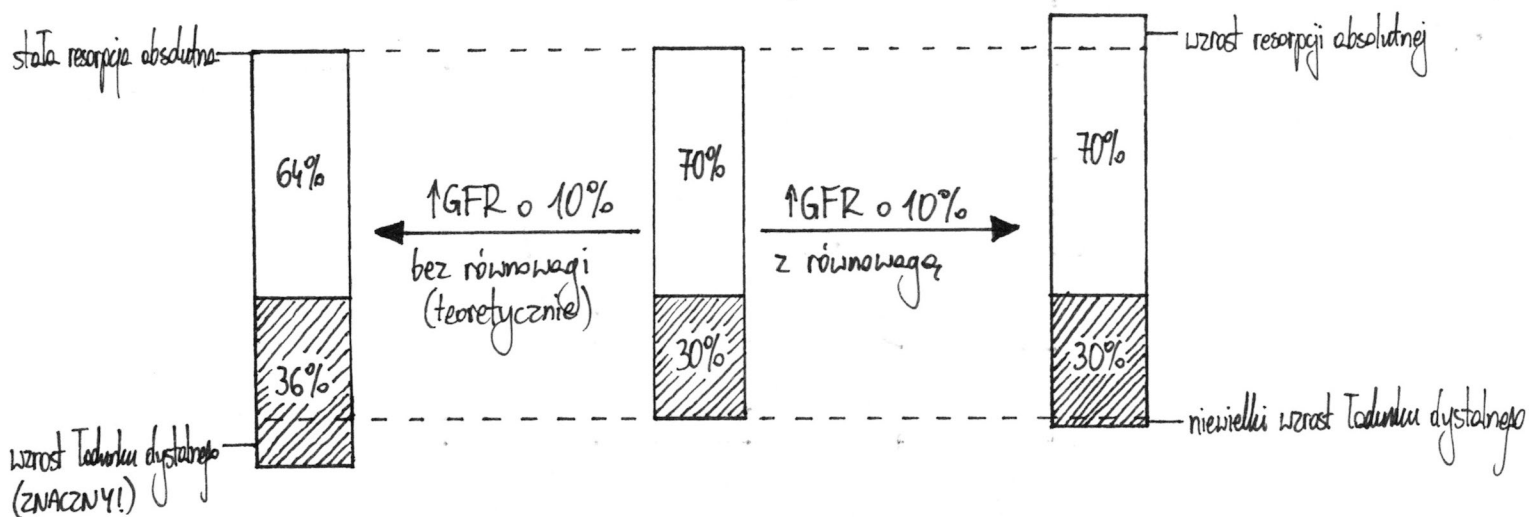
Mechanizm

tadunek dystalny - objętość mocz u dostarczonego do kanalikula dalszego.

Rola i charakterystyka

- utrzymanie tadunku dystalnego w wąskich granicach (aby kanalik dalszy sprawnie funkcjonował)
- zapobieganie utracie z moczem znacznych ilości wody i elektrolitów
- osłabienie wpływu GFR na objętość mocz u ostatecznego
- zjawisko dotyczy odcinka nefronu od kłębuszka do pętli Henlego
- jest to wewnętrzna cecha nefronu, nie podlega regulacji hormonalnej i nerwowej, nie wymaga energii

□ - objętość zresorbowana   ▨ - objętość niezresorbowana

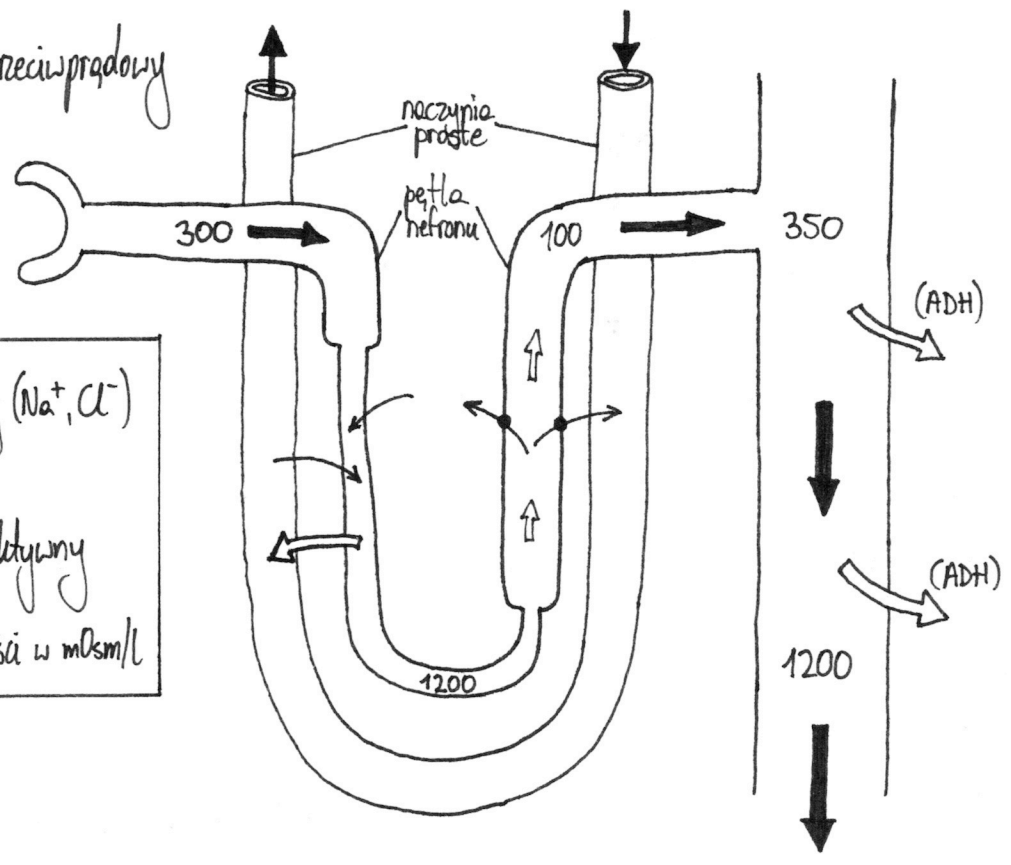
ZAGĘSZCZANIE I ROZCIENICZANIE MOCZU

Zagęszczanie

- wzmacniacz przeciwprądowy

- elektrolity (Na^+ , Cl^-)
- ⇒ woda
- transport aktywny

Wartości osmolarności w mOsm/l

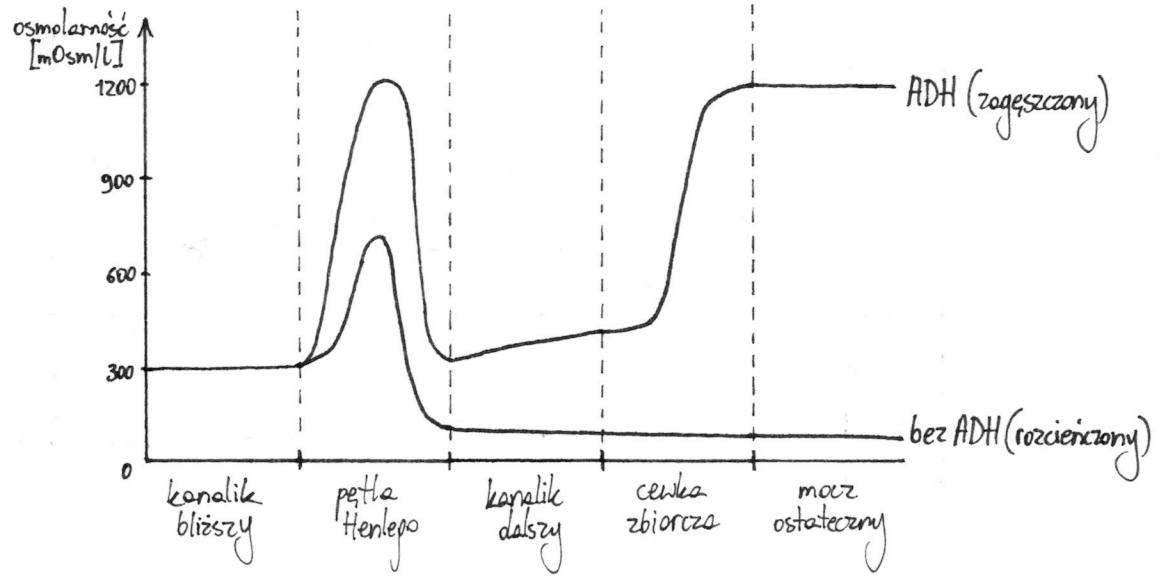

- hiperosmolarność istoty rdzennej nerek

- w 70% jest wynikiem nagromadzenia Na^+ i Cl^- dzięki pracy wzmacniacza przeciwprądowego
- w 30% wynika z nagromadzenia moczniaka wskutek działania ADH
- utrzymuje się dzięki niestiemu przepływowi krwi przez naczynia proste

Rozcieńczanie

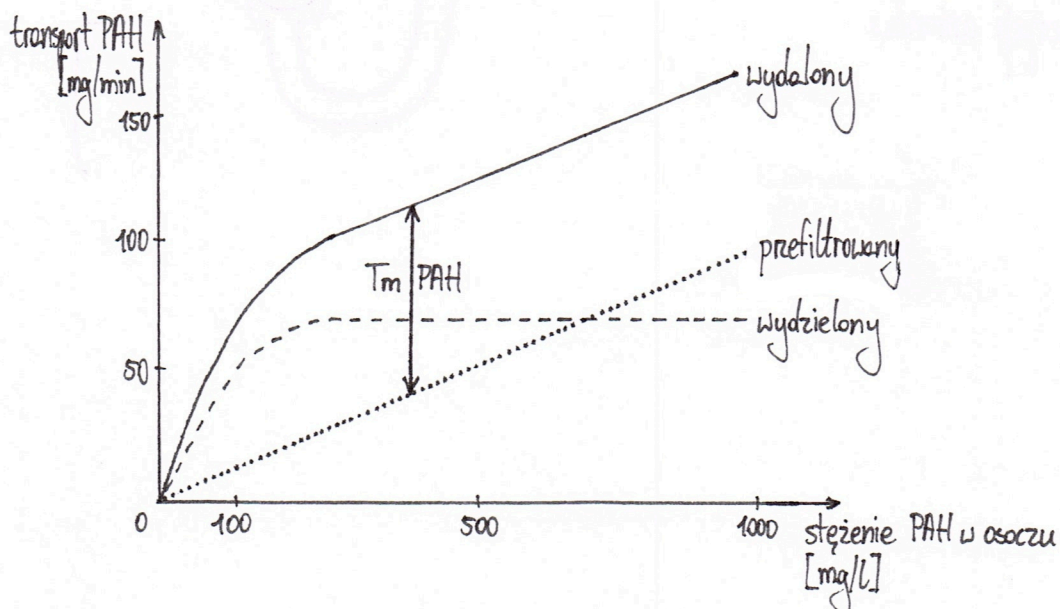
- ↓ ADH

Mechanizmy wydzielenia kanalikowego

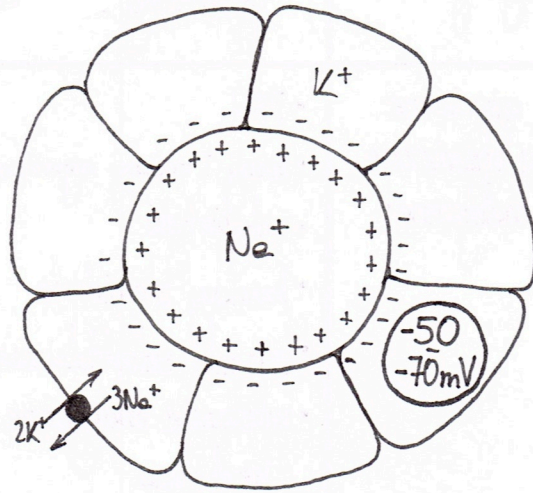
bierna dyfuzja	transport aktywny ograniczony T_m wtórny	transport aktywny ograniczony gradientem
<ul style="list-style-type: none"> • słabe kwasy organiczne • słabe zasady organiczne • substancje endogenne: <ul style="list-style-type: none"> - amoniak 	<ul style="list-style-type: none"> • PAH • kwasy i zasady organiczne • antybiotyki • hormony steroidowe • barwniki sulfotaleinowe • substancje endogenne: <ul style="list-style-type: none"> - kreatynina - histamina - tiamina - amoniak - cholina 	<ul style="list-style-type: none"> • H^+ (ograniczony gradientem Na^+) • K^+ (ograniczony gradientem Na^+)

Transport aktywny substancji endogennych zachodzi zazwyczaj w części przypodstawnej nabłonka nerkowego, a ich przechodzenie do światła kanalik jest wynikiem dyfuzji biernej lub wspomaganiej.

Krzywa T_m PAH

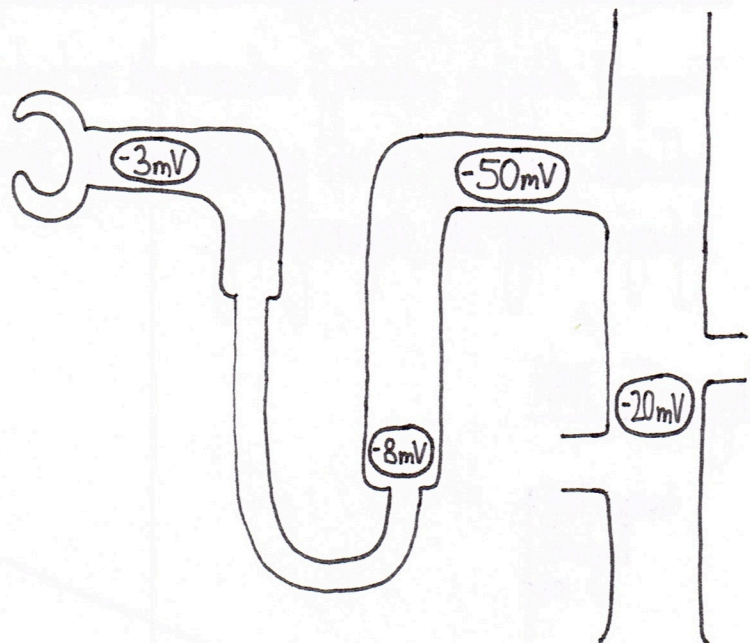
Potencjał transmembranowy

- o Różnica ładunków między wnętrzem komórki kanalika a światłem kanalika.
- o Geneza:
  - gradient jonów
  - działanie Na^+/K^+ -ATPazy
- o Wielkość:
  - 50...-70 mV
- o Rola:
  - przyspieszenie resorpcji kationów (o 5% względem anionów)

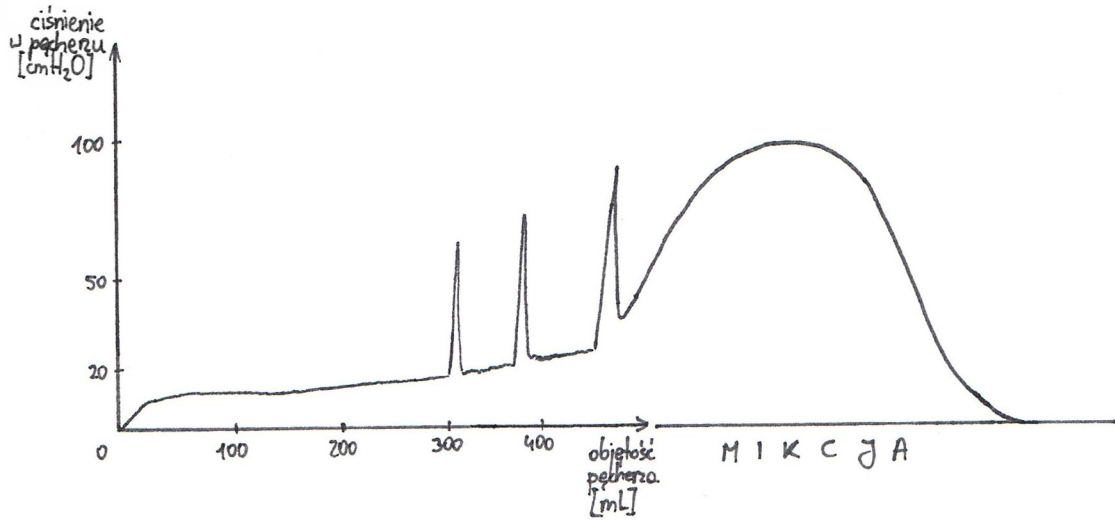

Potencjał transtubularny

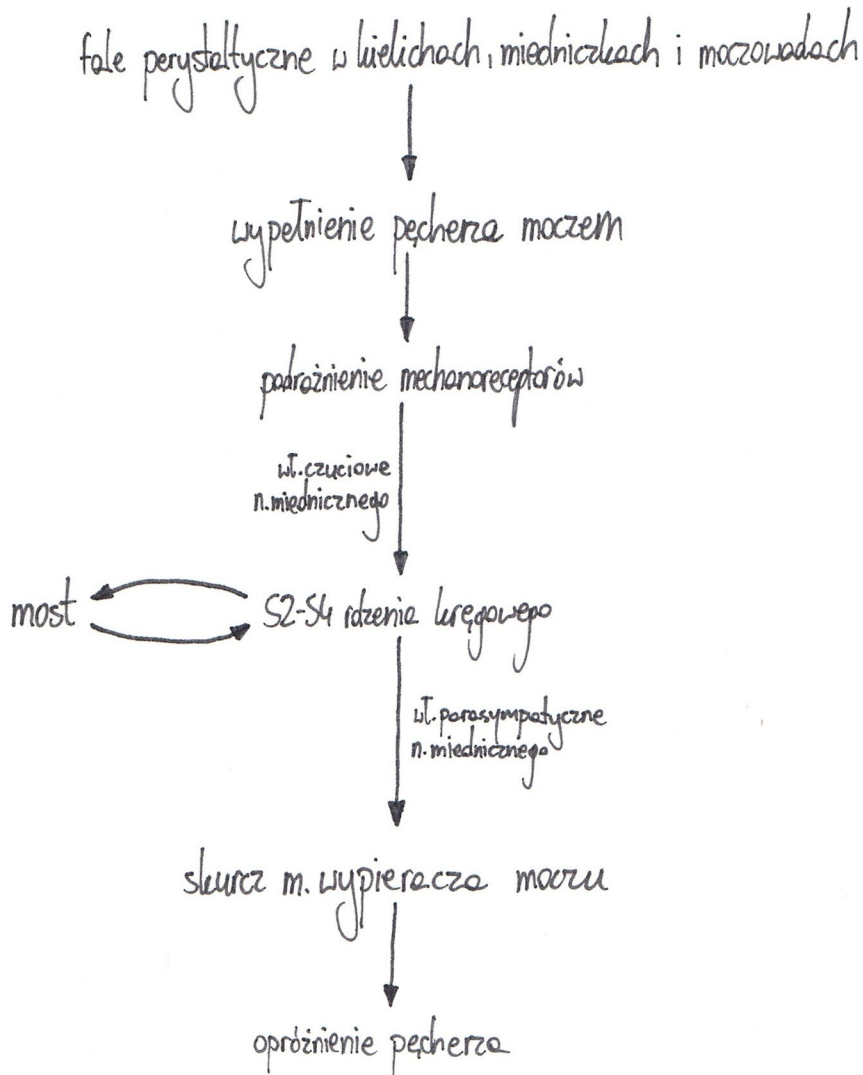
- o Różnica ładunków między wnętrzem kanalika a jego otoczeniem.
- o Geneza:
  - szybszy transport kationów niż anionów
- o Wielkość:
  - zmienna na przebiegu kanalika
- o Rola:
  - wspomaganie resorpcji anionów

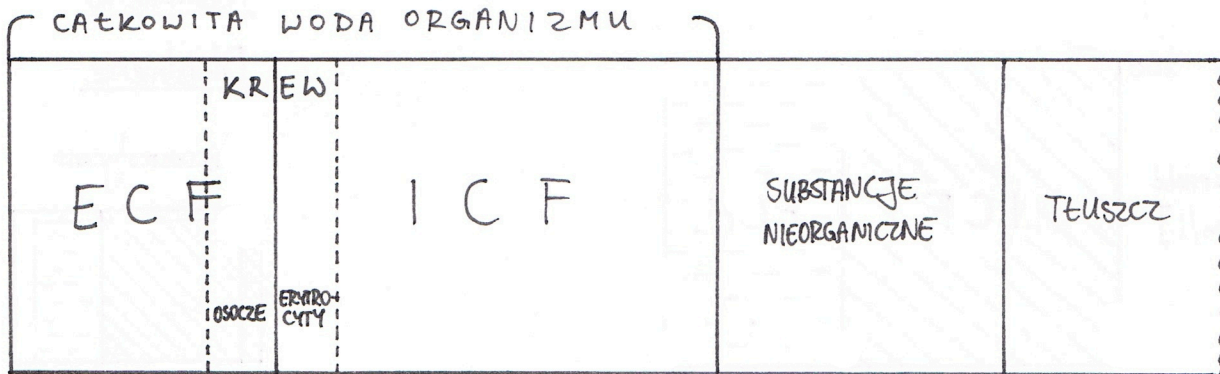
Krzywa cystomanometryczna

Mechanizmy oddawania moczu

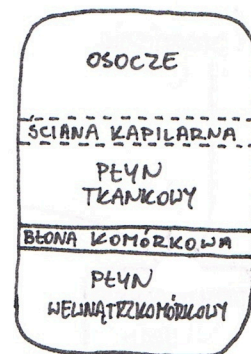
Zawartość procentowa wody w stosunku do ciężaru ciała:

60%				25%	15%
20%		40%			
4%	3%				

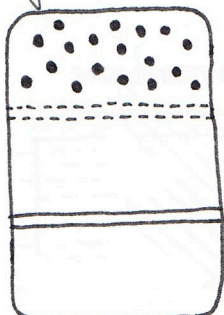
Pomiar

Rozcieńczona substancja powinna:

- szybko i łatwo przeniknąć do badanej przestrzeni wodnej
- nie być wytwarzana ani metabolizowana w organizmie
- wydaląć się z ustroju w stałej i łatwej do określenia ilości
- nie być toksyczna
- być łatwa do oznaczenia w badanej przestrzeni wodnej

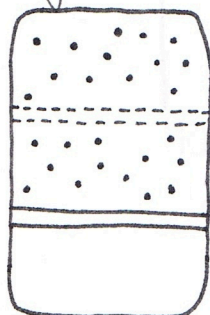

• Objętość osocza

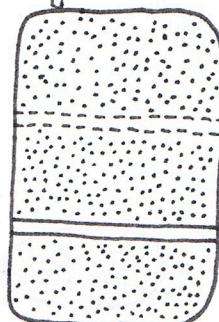
- indygoкармин
- błękit Evansa
- błękit Chicago
- czerwien Kongo
- albumina znakowana ¹²⁵I

• Objętość ECF

- ²²Na, ²⁴Na
- ³⁶Cl, ³⁸Cl
- inulina
- tiosiarczan sodu
- rodanek sodu
- ⁸²Br
- ³⁵S

• Objętość TBW

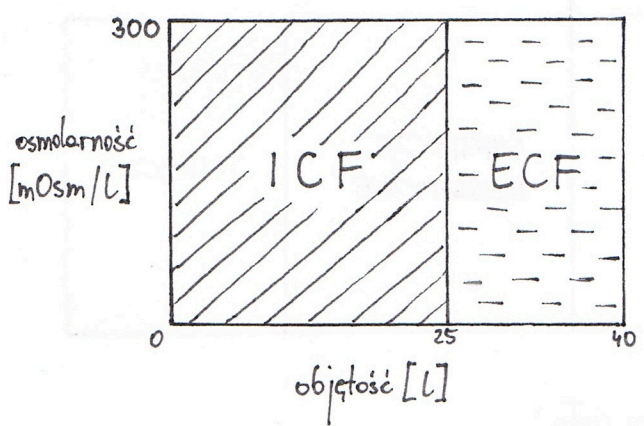

- antypiryna
- mocznik
- ciężka woda (D₂O)
- wodorotlenek trytu (THO)
- ¹⁸O

$$V = \frac{Q_1 - Q_2}{C}$$

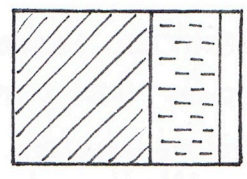
PRZESTRZENIE WODNE USTROJU W ODWODNIENIU I PRZEWODNIENIU

Warunki prawidłowe

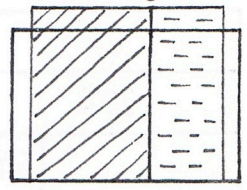

Odwodnienie

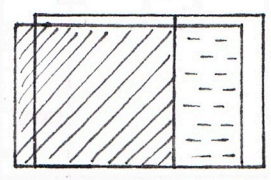
- izoosmotyczne

- hiperosmotyczne

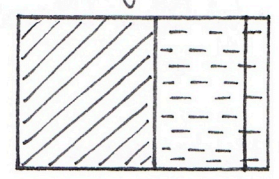

- hipoosmotyczne

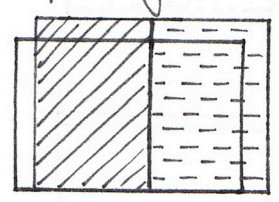

Przewodnienie

- izoosmotyczne

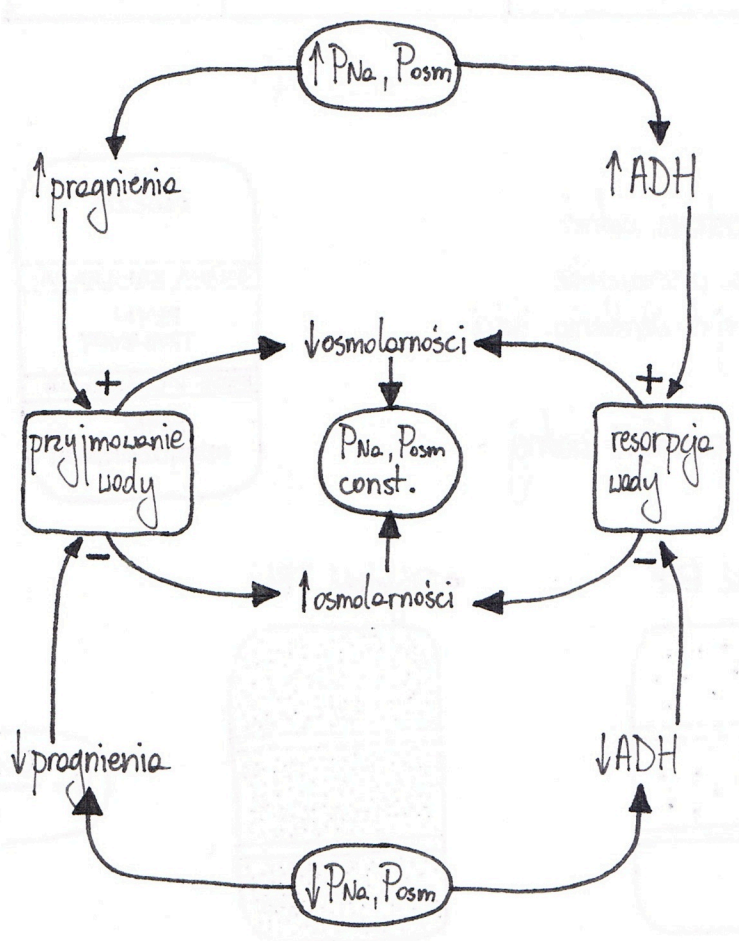

- hiperosmotyczne

- hipoosmotyczne

Kompensacja

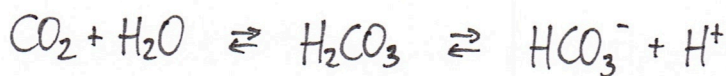

Bufory chemiczne - czasowy mechanizm regulujący pH ustroju

bufor	donor H^+	akceptor H^+
wodorowęglanowy	H_2CO_3	$HCO_3^- + H^+$
fosforanowy	$H_2PO_4^-$	$HPO_4^{2-} + H^+$
białczanowy	białko	białczan $^- + H^+$
hemoglobinianowy	HHb	$Hb^- + H^+$
	$HHbO_2$	$HbO_2^- + H^+$

$$pH = pK_a + \log \frac{C_{\text{akceptora } H^+}}{C_{\text{donora } H^+}}$$

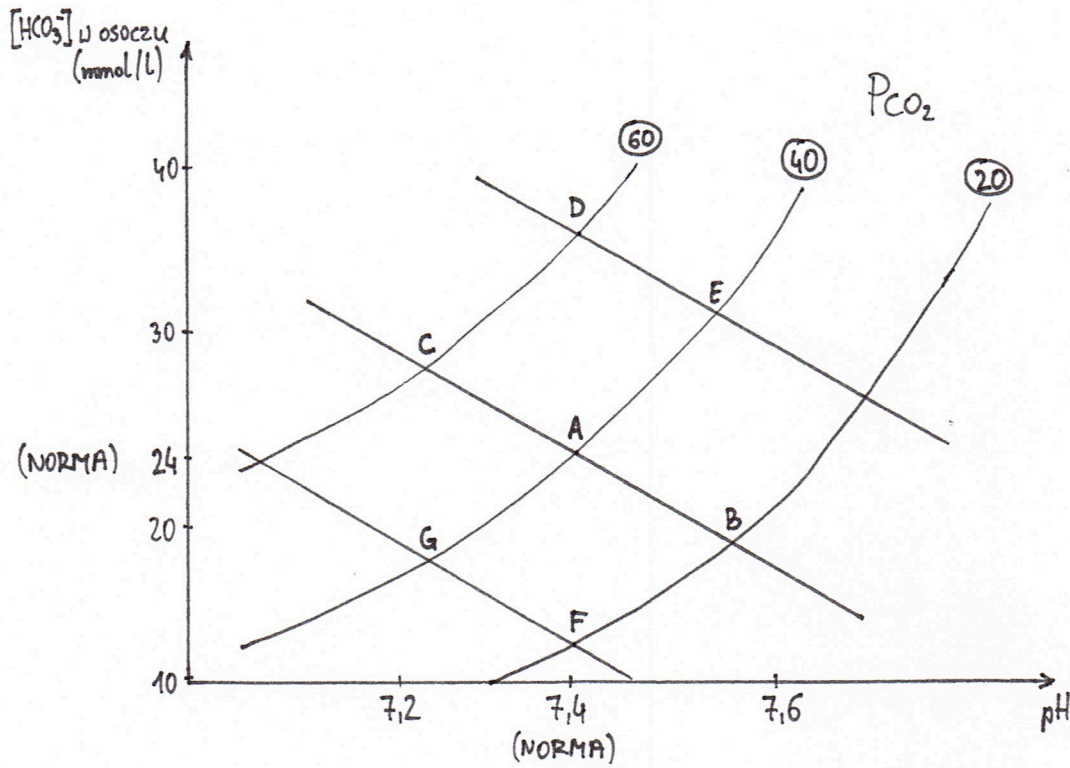
- Bufor wodorowęglanowy jest najważniejszy - usuwa CO_2 z organizmu

- Bufor wodorowęglanowy jest dynamiczny - odtworzony przez płuca i nerki
- Bufor fosforanowy to główny bufor wewnątrzkomórkowy
- Bufor hemoglobinianowy to najważniejszy z buforów białczanowych

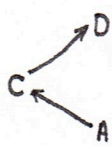
21
22

ZABURZENIA RÓWNOWAGI KWASOWO-ZASADOWEJ, DIAGRAM DAVENPORTA

kwasicza oddechowa

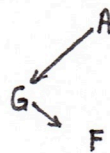
- uszkodzenie ośrodka oddechowego
- choroby płuc i opłucnej
- niewydolność krążeniowa
- zła ruchomość klatki piersiowej

- KOMPENSACJA:
- nerkowa
  - powolna
  - całkowita

kwasicza metaboliczna

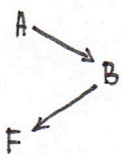
- ↑ produkcji kwasów
- ↓ wydalania kwasów
- wyptukanie zasad
- egzogenne kwasy (aspiryna)
- alkohol

- KOMPENSACJA:
- oddechowa
  - szybka
  - niepełna

alkalozja oddechowa

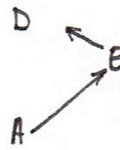
- hiperventylacja
- histeria
- w górach
- zatrucie salicylanami

- KOMPENSACJA:
- nerkowa
  - powolna
  - całkowita

alkalozja metaboliczna

- przedawkowanie zasad
- utrata kwasów
- biegunka
- wymioty

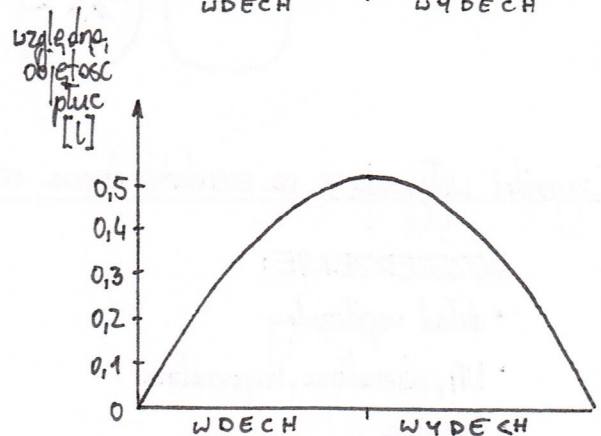
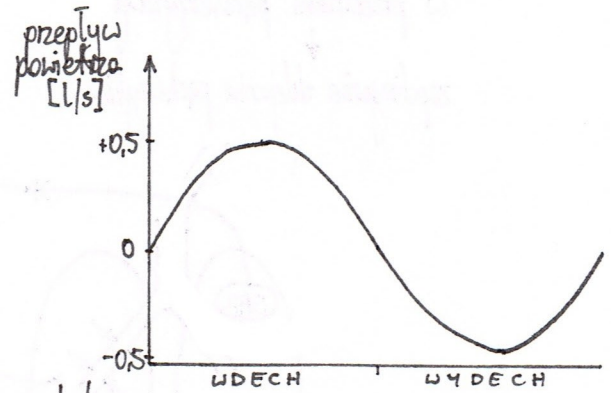
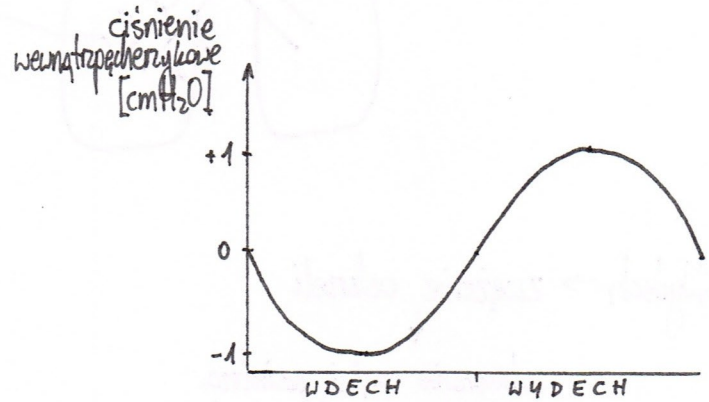
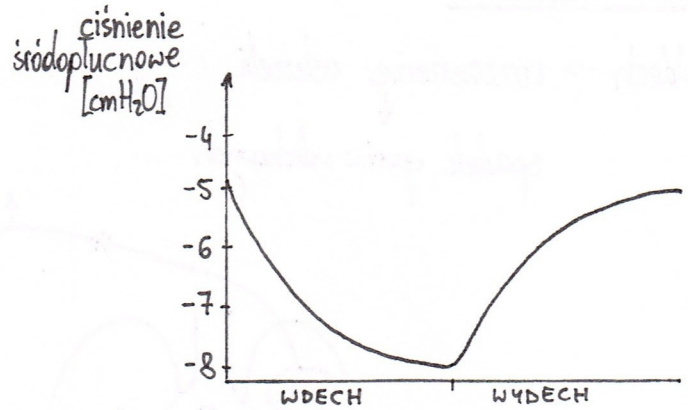

- KOMPENSACJA:
- oddechowa
  - szybka
  - niepełna

MECHANIKA WENTYLACJI

Wdech

skurcz mm. oddechowych
(głównie przepony)
↓
↑ objętości klatki piersiowej
↓
↓ ciśnienia śródopłucnowego
↓
↓ ciśnienia wewnątrzpecherzkowego
↓
przepływ powietrza do pęcherzyków
↓
↑ objętości płuc o wartości TV

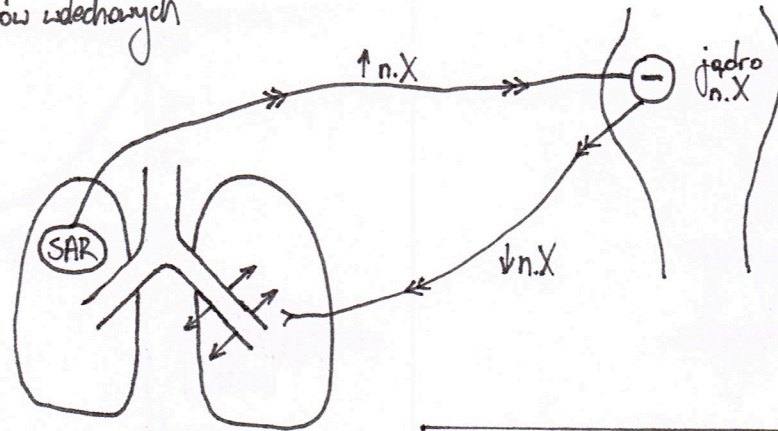
Wydech

↑ siła retrakcji płuc i napięcia powierzchniowego
↓
↓ objętości klatki piersiowej
↓
↑ ciśnienia śródopłucnowego
↓
↑ ciśnienia wewnątrzpecherzkowego
↓
przepływ powietrza na zewnątrz
↓
↓ objętości płuc o wartości TV

SZEROKOŚĆ DRZEWA OSKRZELOWEGO

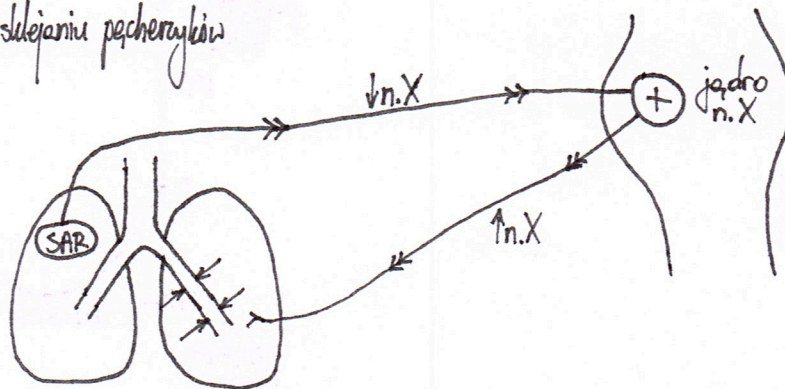
Gra oskrzelowa

- Wdech → rozszerzenie oskrzeli
↓
spadek oporów wdechowych

- Wydech → zwężenie oskrzeli
↓
zatrzymanie części powietrza
w przestrzeni pęcherzykowej
↓
zapobieganie sklepaniu pęcherzyków

SAR - mechanoreceptory
Slowly Adapting Receptors

Czynniki wpływające na szerokość drzewa oskrzelowego

ROZSZERZENIE:

- utład współczulny
- NA, adrenalina, izoprenalina
- teofilina
- VIP
- NO
- Ca^{2+}
- dzień

ZWĘŻENIE:

- utład przywspółczulny
- ACh
- histamina
- $PGF_{2\alpha}$, TXA_2
- CGRP, substancja P
- SO_2 , dym tytoniowy
- noc

Skład: dipalmitynocholina lub dipalmitynolecyfina + białko (apoproteina)

Synteza: 28.-32. tydzień życia płodowego, w ciałkach blaszkowatych pneumocytów II typu

Czynniki wpływające na syntezę

- n.X → ACh → receptory M
- włókna współczulne → NA → receptory B
- glikokortykoidy
- hormony tarczycy
- hiperwentylacja

- niedośma
- tlenoterapia
- insulina
- zatorowość płucna
- operacje kardiochirurgiczne
- promieniowanie jonizujące
- gazy bojowe (chlor, fosgen)

Rola fizjologiczna

- ↓ napięcia powierzchniowego
- ↓ oporów sprężystych i pracy oddechowej
- zapobiega zapadaniu się pęcherzyków małych
- zapobiega pękaniu pęcherzyków dużych
- umożliwia współistnienie pęcherzyków o różnych promieniach
- czynnik utrzymujący suchość

Skutki niedoboru

- zapadanie się pęcherzyków płucnych
- wzrost wysiłku oddechowego
- obrzęki pęcherzyków płucnych
- zwłóknienia i stwardnienia tkanki płucnej

OPORY ODDECHOWE

sprężyste (70%)

niesprężyste (30%)

(A)

opory zrębu płuc (30%)

- włókna elastyczne
- włókna kolagenowe

(B)

opory związane z napięciem powierzchniowym płuc (70%)

(C)

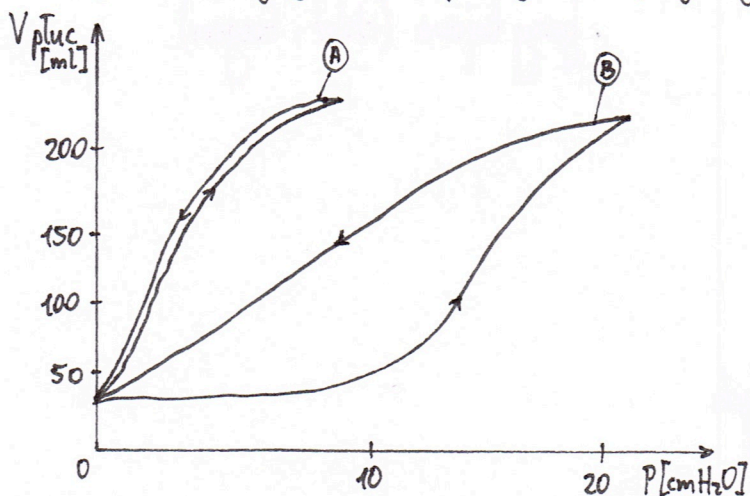
opory związane z przepływem powietrza (70%)

(D)

opory tarcia (30%)

- opłucnej
- śródpiersia

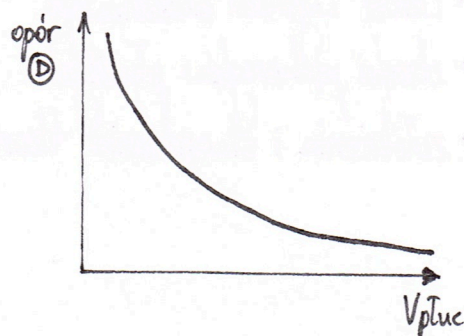
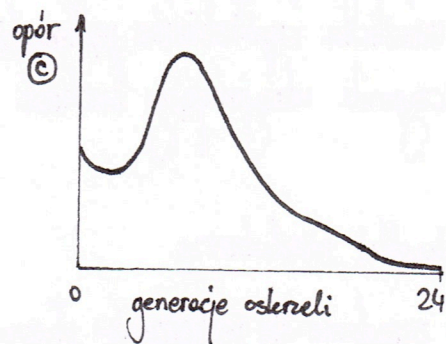
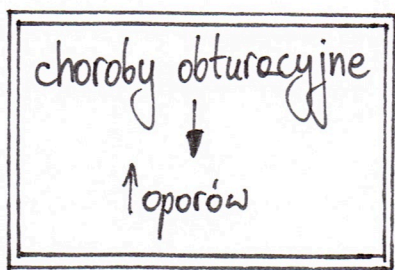
• Pomiar oporów sprężystych - inflacja płynem fizjologicznym / powietrzem

• Pomiar oporów niesprężystych - test Tiffeneau

$$\frac{FEV_1}{FVC} \cdot 100\% > 70\% \text{ NORMA}$$

FEV₁ - natężona sekundowa objętość wydechu
FVC - natężona pojemność życiowa

PODATNOŚĆ PŁUC I KLATKI PIERSIOWEJ

$$\text{podatność płuc} = \frac{\text{przyrost objętości płuc}}{\text{przyrost ciśnienia transpulmonalnego}}$$

$$C_{\text{płuc}} = \frac{\Delta V}{\Delta P}$$

norma: 0,24 l/cmH₂O (wahania od 0,08 do 0,33)

↑ podatności

- młody wiek
- pozycja stojąca
- głębokie oddychanie
- rozedma

↓ podatności

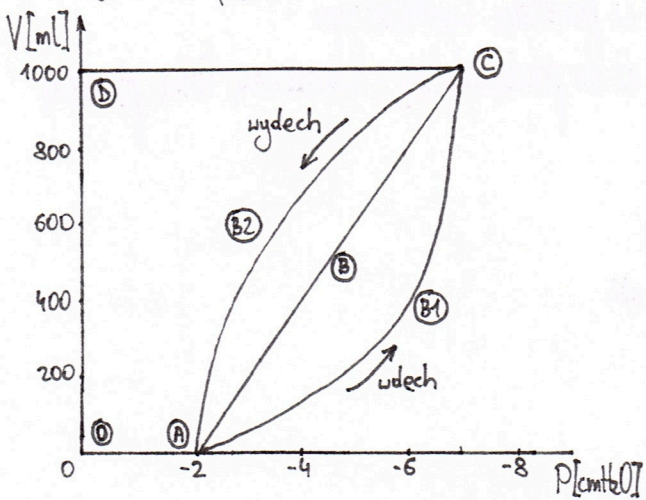
- z wiekiem
- pozycja leżąca
- płytkie oddychanie
- nieprężność
- ograniczenie ruchów klatki piersiowej
- niedodma
- zwłóknienie płuc
- obrzęk płuc
- nowotwory i zapalne

Pomiar

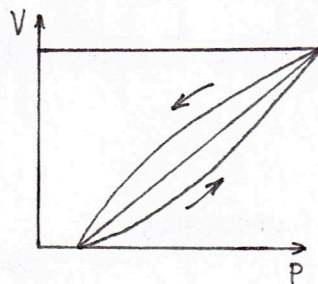
- podatności statycznej - kolejne objętości wdychanego powietrza i wartości ciśn. wewnątrzopłucnowego (po zatrzymanym wdechu)
- podatności dynamicznej - zmiany objętości płuc i wartości ciśn. wewnątrzopłucnowego (podczas wdechu lub wydechu)
- podatności płuc - stosunek zmian V płuc do różnicy ciśn. wewnątrzprzełykowego i wewnątrzopłucnowego (po zwężeniu)
- podatności klatki piersiowej - stosunek zmian V płuc do różnicy ciśn. wewnątrzopłucnowego i atmosferycznego (po zwężeniu)

$$\text{podatności całkowitej: } \frac{1}{0,1 \text{ l/cmH}_2\text{O}} = \frac{1}{0,2 \text{ l/cmH}_2\text{O}} + \frac{1}{0,2 \text{ l/cmH}_2\text{O}}$$

Pętla dynamicznej podatności płuc

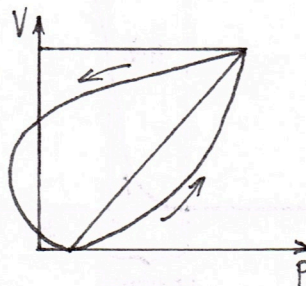

- OABCD - praca sprężysta
- △ ABCB - praca niesprężysta wdechowa
- ∇ ABCB₂ - praca niesprężysta wydechowa

restrykcja

- ↓ podatności
- ↑ pracy sprężystej

obturacja

- ↑ oporów dróg oddechowych
- ↑ pracy niesprężystej wydechowej

PRZESTRZENIĘ MARTWA FIZJOLOGICZNA

Przestrzeń martwa anatomiczna

- górne drogi oddechowe + 17 pierwszych generacji osłuzeli
- 150 ml
- liczbowo 2x masa człowieka
- rola: przewodzenie, nagranie, nawilżenie, oczyszczenie powietrza

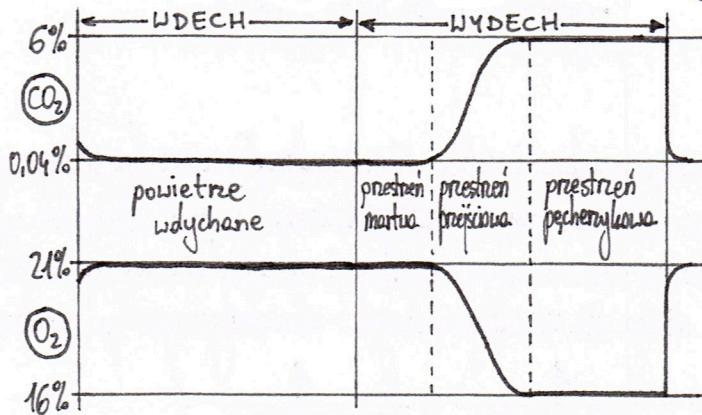
Przestrzeń martwa pęcherzykowa

- niedostatecznie perfundowane pęcherzyki
- znikome w warunkach prawidłowych

Pomiar fizjologicznej przestrzeni martwej - metoda Bohra

Cały wydychany CO_2 pochodzi z gazu pęcherzykowego

Powietrze w przestrzeni martwej ma skład powietrza atmosferycznego - prawie bez CO_2

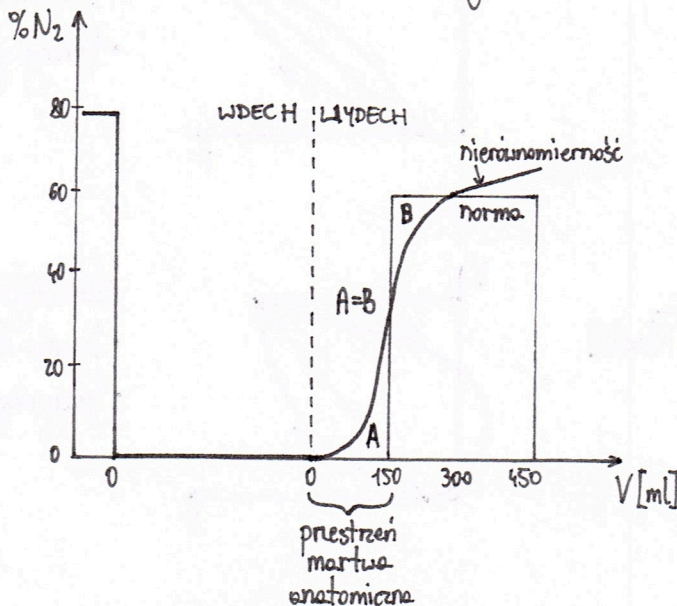

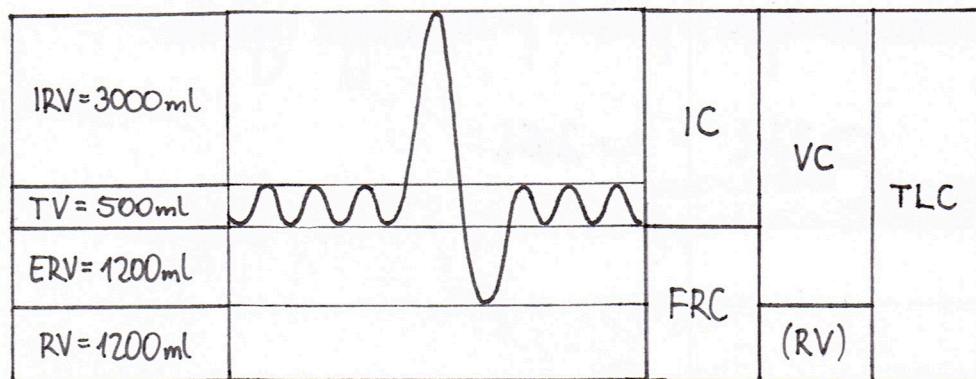
$$PMF = \frac{p_{\text{CO}_2}(\text{tętn.}) - p_{\text{CO}_2}(\text{wydech.})}{p_{\text{CO}_2}(\text{tętn.})} \cdot TV$$

Pomiar anatomicznej przestrzeni martwej - metoda Fowlera

Podanie 100% O_2 na jeden wdech i pomiar N_2 w powietrzu wydechowym

Przestrzeń martwa anatomiczna to objętość wydechu aż do przecięcia się z wyznaczoną linią pionową

Objętości i pojemności płucneStatyczne próby spirometryczne

- spirometria w układzie otwartym i zamkniętym - pozwala określić TV, IRV, ERV, IC, VC
  - spirometr Barnesa
  - worek Douglasa
  - spirometr membranowy sprzężony z komputerem
- metoda helowa - pozwala określić FRC i RV
- pletyzmoğraf - pozwala określić FRC

Próby statyczne umożliwiają diagnozę chorób restrykcyjnych, w mniejszym stopniu także obturacyjnych.

Dynamiczne próby spirometryczne

- MVV - wentylacja minutowa
- MVV - maksymalna wentylacja dobowna
- FVC - nasiloną pojemność życiową
- FEV₁ - nasiloną pierwszosekundową objętość wydechu
- PEF - szczytowy przepływ wydechowy
- MEF - maksymalny przepływ wydechowy w 25%, 50%, 75% FVC
- MBC - maksymalna wentylacja wysiłkowa
- Test Tiffeneau

MVV norma 180-200 l/min

MBC norma 125-170 l/min

$$\text{współczynnik Tiffeneau} = \frac{\text{FEV}_1}{\text{VC}} \cdot 100\%$$

norma $\geq 70\%$

obturacyja - ↓ współczynnika Tiffeneau
restrykcyjna - ↑ lub const. współczynnika Tiffeneau

Próby dynamiczne umożliwiają diagnozę chorób obturacyjnych, a w mniejszym stopniu także restrykcyjnych.

CZYNNOŚCIOWA POJEMNOŚĆ ZALEGAJĄCA

FRC – objętość powietrza pozostająca w płucach po normalnym wydechu

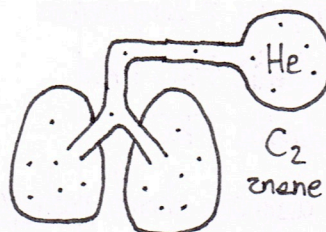
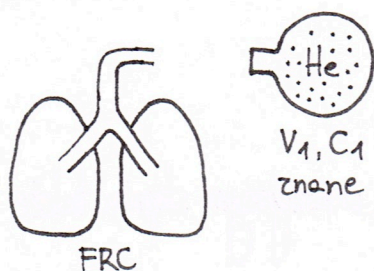
♀ 2,4 l   ♂ 2,6 l

Znaczenie fizjologiczne

- rezerwa oddechowa
- ogrzanie, nawilżenie, oczyszczenie powietrza
- ograniczenie wahań udechowo-wydechowych pO_2 i pCO_2 w powietrzu pęcherzykowym

Metody pomiaru

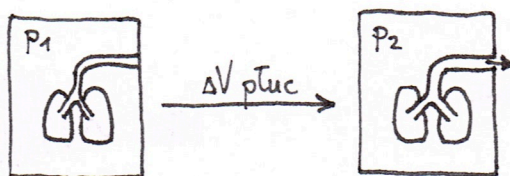
- metoda helowa

$$V_2 = V_1 + FRC$$

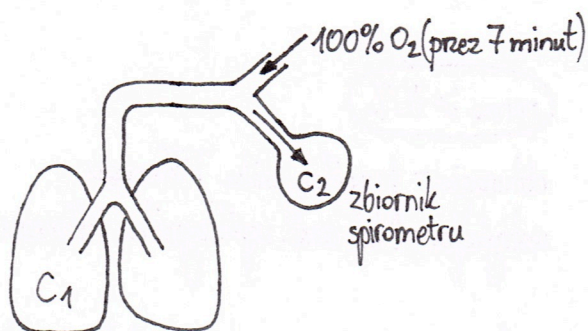
$$FRC = \frac{V_1 \cdot (C_1 - C_2)}{C_2}$$

- pletyzmografia kabinowa całego ciała

$$FRC = \frac{P_2 \cdot \Delta V}{(P_1 - P_2)}$$

- wypulkiwanie azotu tlenem

$$FRC = \frac{C_2 \cdot V_{zbiornika}}{C_1}$$

Wartości ciśnień

- pień płucny: 15 mmHg
- lewy przedsionek: 6 mmHg
- ciśnienie napędowe: $15 - 6 = 9$ mmHg

$$\text{przepływ} = 5,4 \text{ L/min}$$

Oporzy przepływu

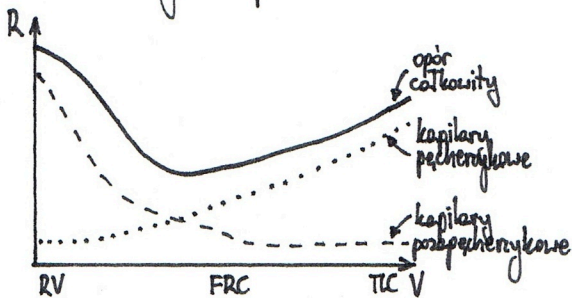
Krażenie płucne jest układem niskoporowym (stawia 10% tego oporu, co krażenie duże):

- zależność od ciśnienia napędowego:

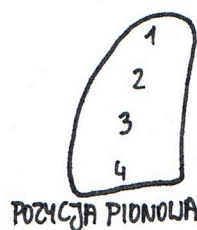
$$R = \frac{\Delta P}{F}$$

ΔP - ciśnienie napędowe
F - przepływ minutowy

- zależność od objętości płuc:

- zależność od pozycji płuc:

$$1) P_A > P_a > P_v$$

$$2) P_a > P_A > P_v$$

$$3) P_a > P_v > P_A$$

$$4) P_a > P_i > P_v > P_A$$

P_A - ciśnienie wewnątrzprężynkowe
 P_a - ciśnienie tętnicze
 P_v - ciśnienie żyłne
 P_i - ciśnienie średnicowe

Regulacja

Najważniejszy mechanizm: $\downarrow pO_2 / \uparrow pCO_2 \rightarrow$ skurcz naczyń płucnych

Nieistotny wpływ odruchów z baroreceptorów/chemoreceptorów

⊕ ACh
NO
VIP
CGRP
PGI₂
izoproterenol

⊖ NA
adrenalina
5-HT
angiotensyna
endotelina
PGF_{2α}
TXA₂
leukotrieny C₄ i D₄

POJEMNOŚĆ DYFUZYJNA

- Pojemność dyfuzyjna (D_L) to miernik sprawności dyfuzyjnej gozu.
- Jest to objętość gozu dyfundująca przez błonę pęcherzykowo-kapilarną w ciągu 1 minuty, przy różnicy ciśnień parcjalnych wynoszącej 1 mmHg.

$$D_L = \frac{\dot{V}}{P_{\text{pęch.}} - P_{\text{kap.}}}$$

Dla O_2

- spoczynkowa $D_L = 21 \text{ ml/min/mmHg}$
- wysiłkowa $D_L = 63 \text{ ml/min/mmHg}$

Dla CO_2

- spoczynkowa $D_L = 450 \text{ ml/min/mmHg}$
- wysiłkowa $D_L = 1300 \text{ ml/min/mmHg}$

↑ D_L

- 20-30 rok życia
- ↑ wentylacji
- wysiłek

↓ D_L

- starość
- ↓ wentylacji
- spoczynek

Czynniki wpływające na D_L

- dyfuzja przez błonę pęcherzykowo-kapilarną
- szybkość wiązania tlenu z hemoglobina i CO_2 w postaci węglanów osocza

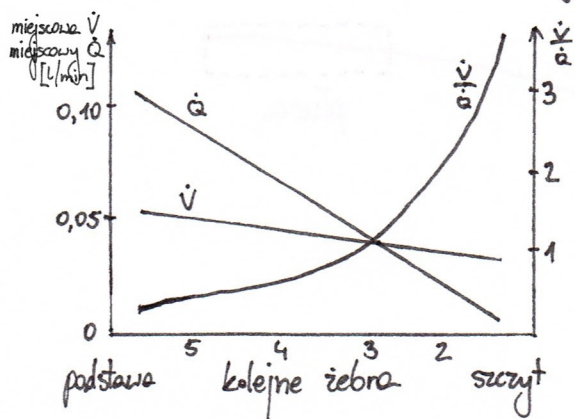
Prawa rządzące D_L

- prawo Grahama $v = \frac{1}{\sqrt{m}}$ | v - prędkość dyfuzji przez błonę
 m - masa cząsteczkowa

- prawo Henry'ego $C = K \cdot P$ | C - zawartość gozu w płynie
 K - stała rozpuszczalności
 P - ciśnienie parcjalne gozu

STOSUNEK WENTYLACJA/PRZEPŁYW

Optimalny stosunek $\frac{\dot{V}}{\dot{Q}}$ $\Leftrightarrow$ optymalne wykorzystanie wentylacji płuc do pełnej wymiany gazowej z krwią

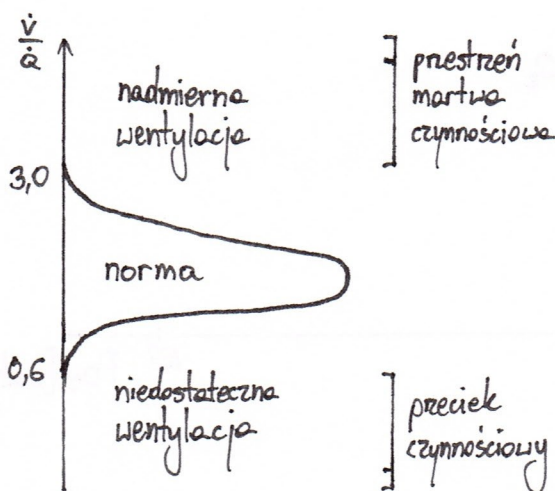

Wartości średnie:

$\dot{V} = 4,2 \text{ L/min}$

$\dot{Q} = 5 \text{ L/min}$

$\frac{\dot{V}}{\dot{Q}} = 0,85$

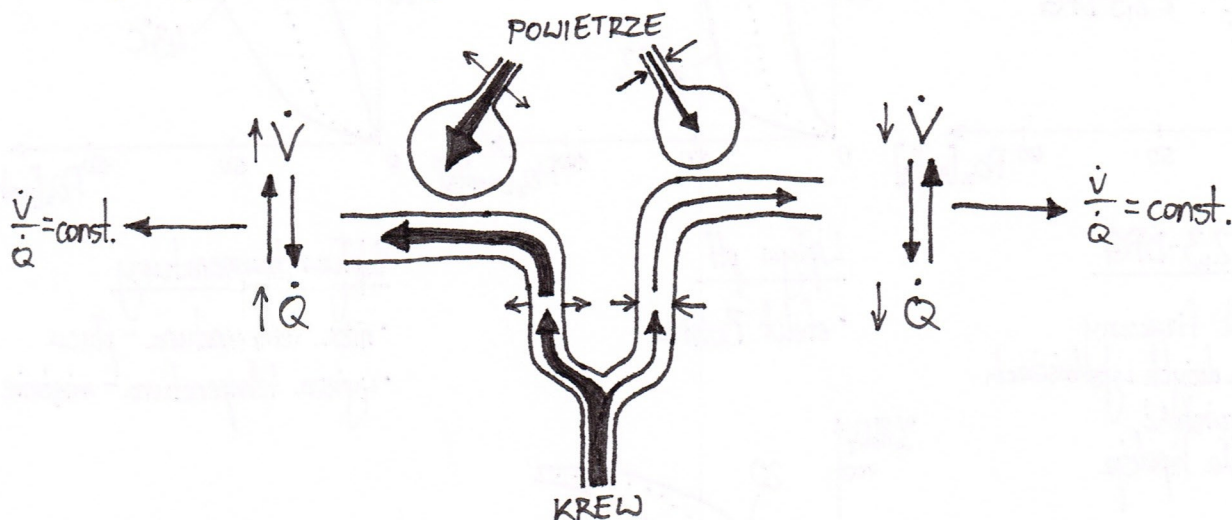
Przyczyny

- $\uparrow \frac{\dot{V}}{\dot{Q}}$
- rozedma płuc
  - zator t. płucnej

- $\downarrow \frac{\dot{V}}{\dot{Q}}$
- niedodma płuc
  - choroby obkurczeniowe
  - zrosty i zgrubienia błony płucnej - włókn.

Mechanizmy regulacji $\frac{\dot{V}}{\dot{Q}}$

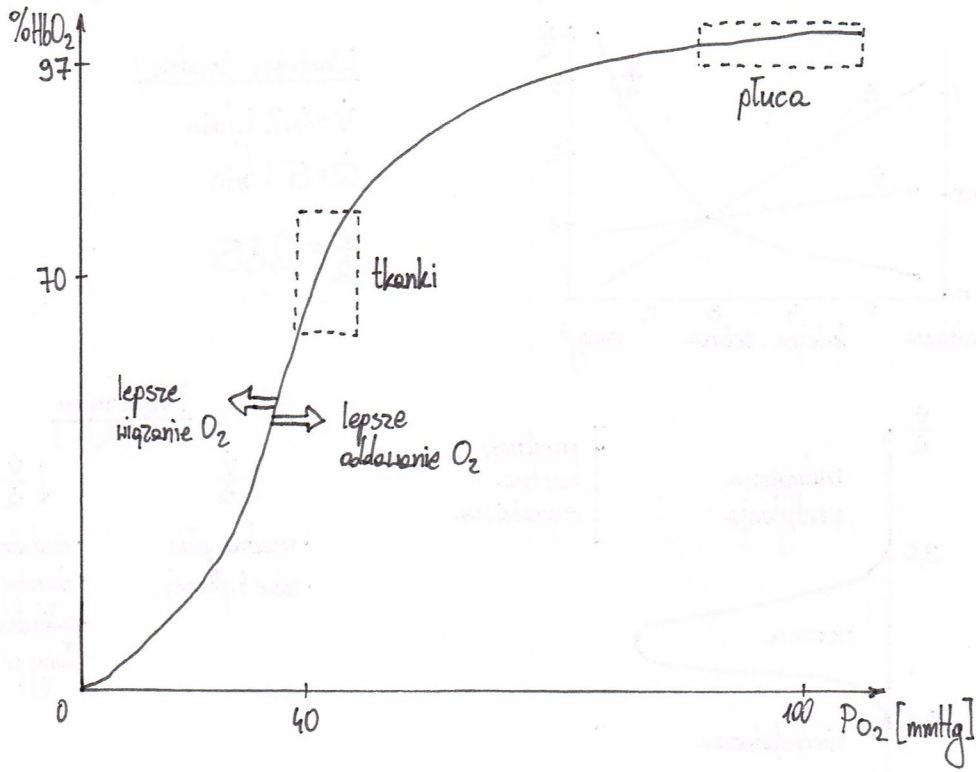
- lokalna regulacja szerokości naczyń i oskrzelików

- interakcja krążeniowo-oddechowa

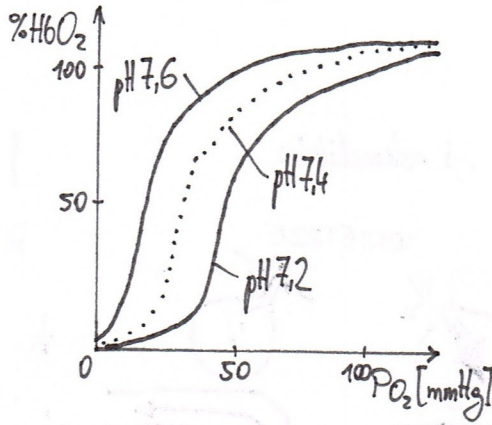
$\uparrow \dot{V} \rightarrow \downarrow p$ w klatce piersiowej przy głębokich wdechach $\rightarrow$ rozciągnięcie żył głównych i PP $\rightarrow \uparrow$ parotnu żylnego $\rightarrow \uparrow \dot{Q}$

KRZYWA DYSOCJACJI HEMOGLOBINY

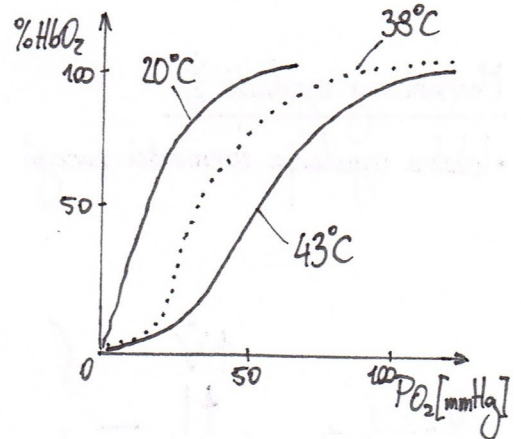
Wpływ pH

- efekt Bohra

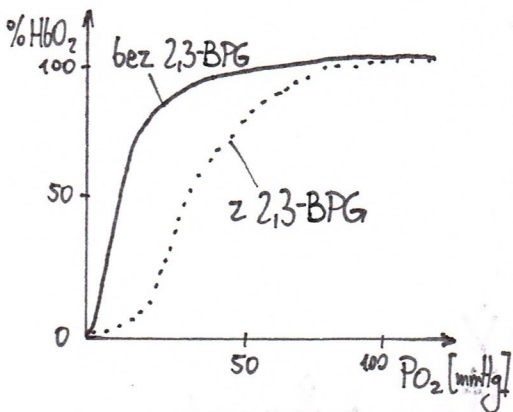
Wpływ temperatury

- niższa temperatura - płuca
- wyższa temperatura - mięśnie

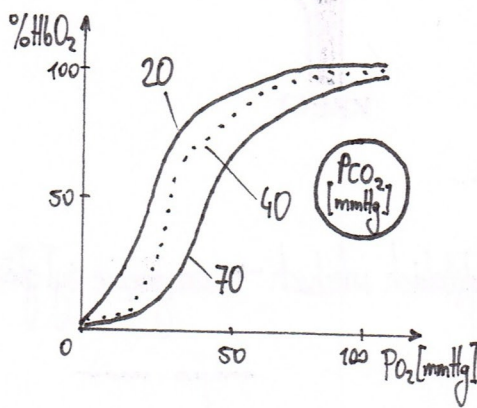

Wpływ 2,3-BPG

- wysiłek fizyczny
- pobyt na dużych wysokościach
- niedokrwistość
- przewlekła hipoksja

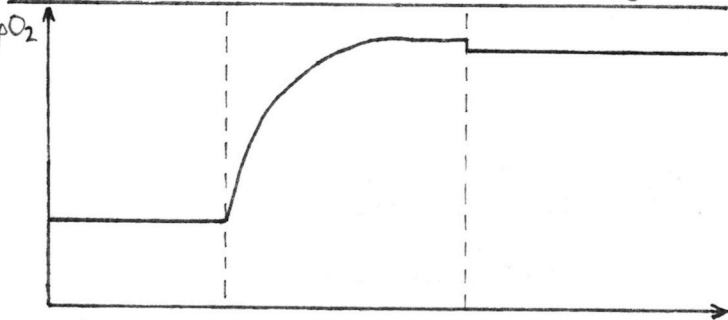
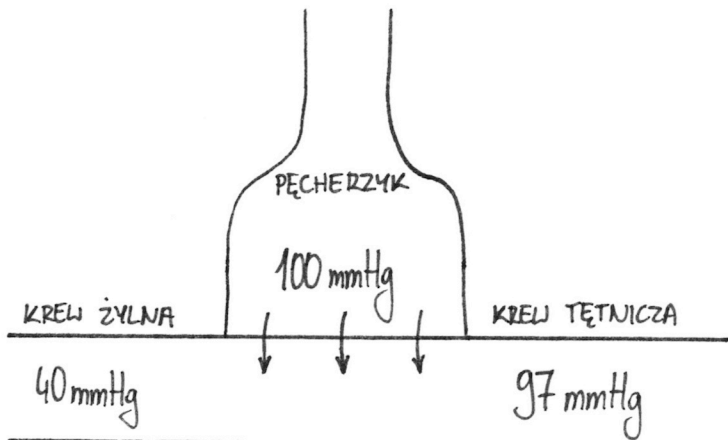
Wpływ CO2

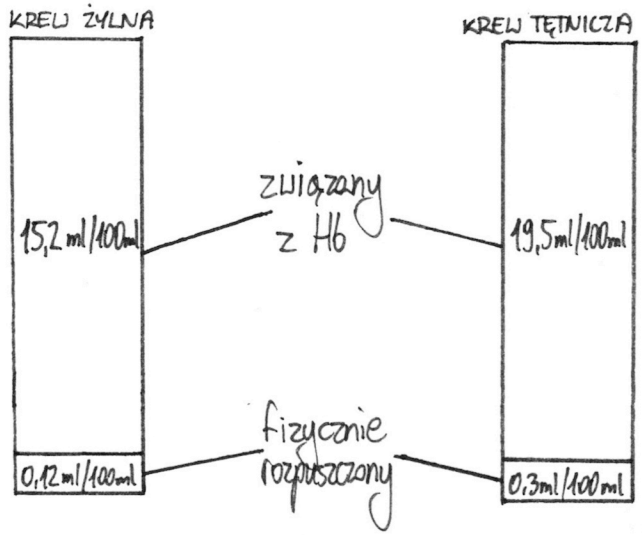

O₂

Cisnienia parcjalne

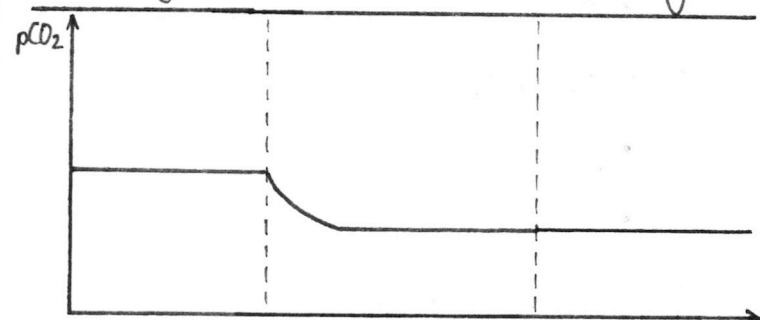
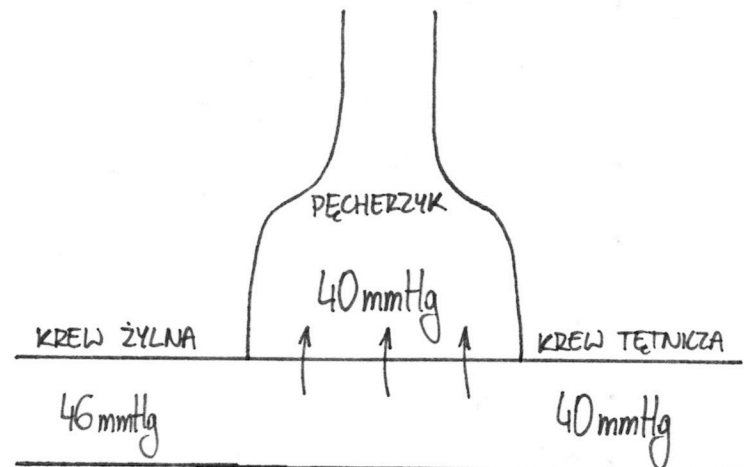

Formy transportu

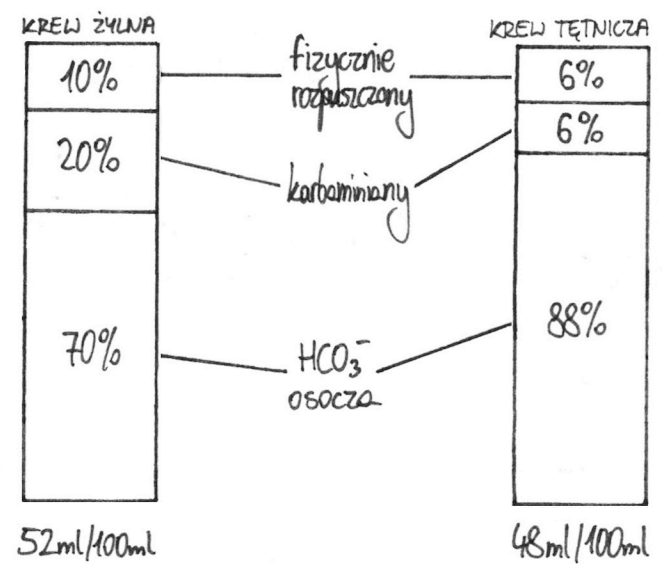

CO₂

Cisnienia parcjalne

Formy transportu

Hipoksja - względny niedobór O_2 w tkankach.

Hipoksemia - niedobór O_2 we krwi.

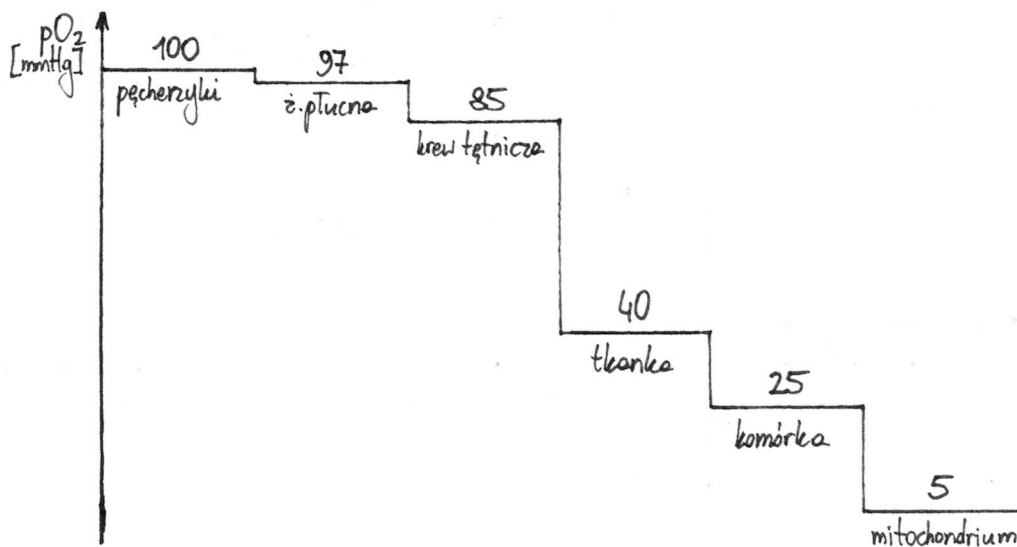
- hipoksja krążeniowo-zastoinowa
  - ↓ przepływu krwi przez tkanki
  - choroby serca lub naczyń obwodowych
- hipoksja hipoksyczna = hipoksemia
  - ↓ pO_2 krwi tętniczej
  - duża wysokość, oddychanie mieszaną, ubogą w tlen
- szczególny rodzaj hipoksemii
  - nierównomierność $\dot{V}/\dot{Q}$
  - przeciek płucny, blok pęcherzykowo-kapilarny, hipowentylacja
- hipoksja anemiczna
  - ↓ Hb
  - krwotok
- hipoksja histotoksyczna
  - ↓ zużyczenia O_2 przez tkanki
  - czynniki toksyczne

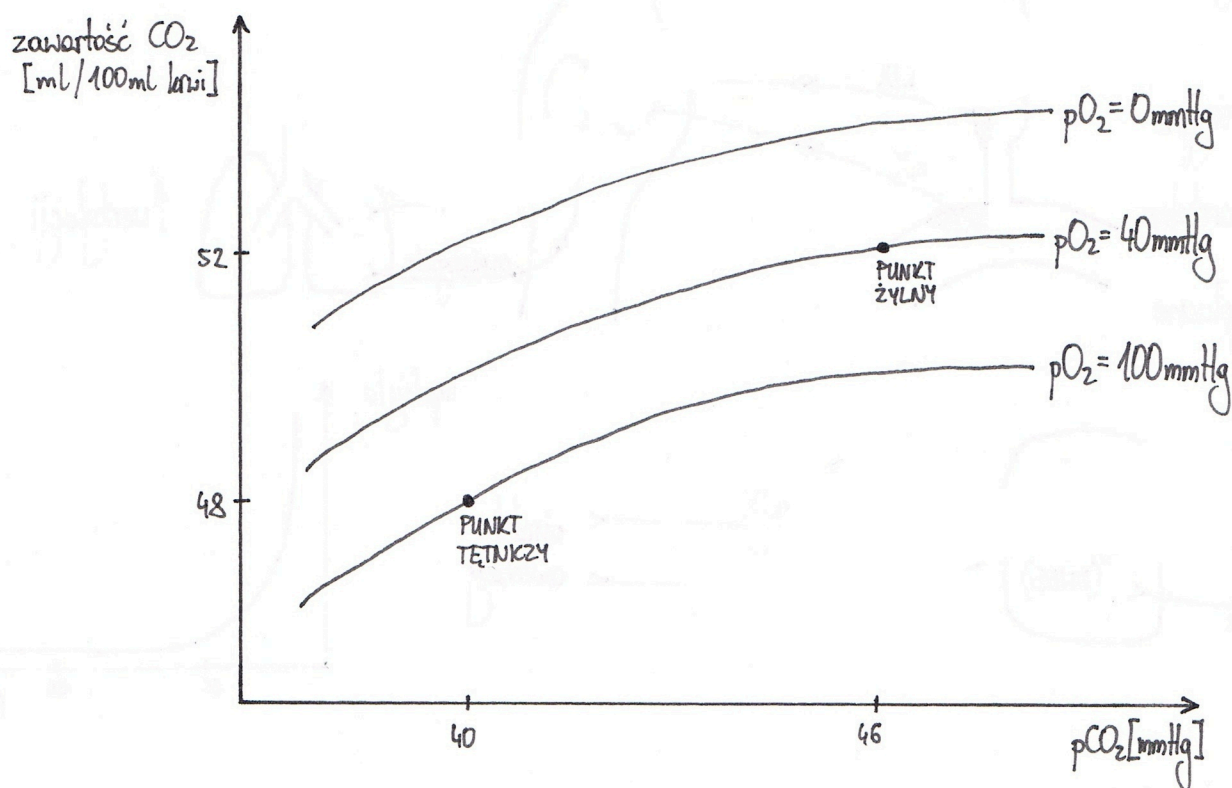
Skuteczności tlenoterapii

Duża poprawa: hipoksja hipoksyczna

Mala poprawa: hipoksja krążeniowa, histotoksyczna

Gradient ciśnienia parcjalnych tlenu

Krzywa dysocjacji CO₂

Dzięki efektowi Haldane'a ok. 50% CO₂ z krwi żyłnej uwalnia się do pęcherzyków płucnych.

Mechanizm

↑ pO_2 w kapilarach płucnych

↓
związanie tlenu z Hb

↓
HbO₂ jest silniejszym kwasem

↓
↓ powinowactwa Hb do CO₂

↓
wyparcie CO₂ z karbaminianami

↓
także oddanie CO₂ w płucach

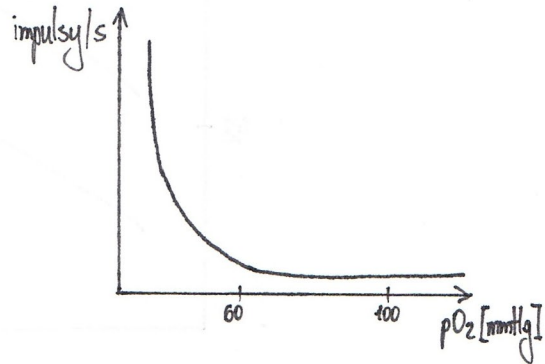
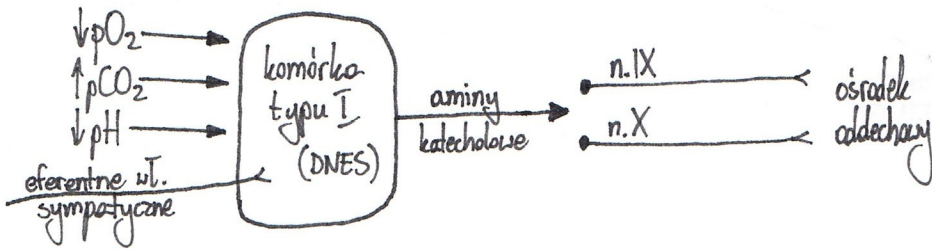
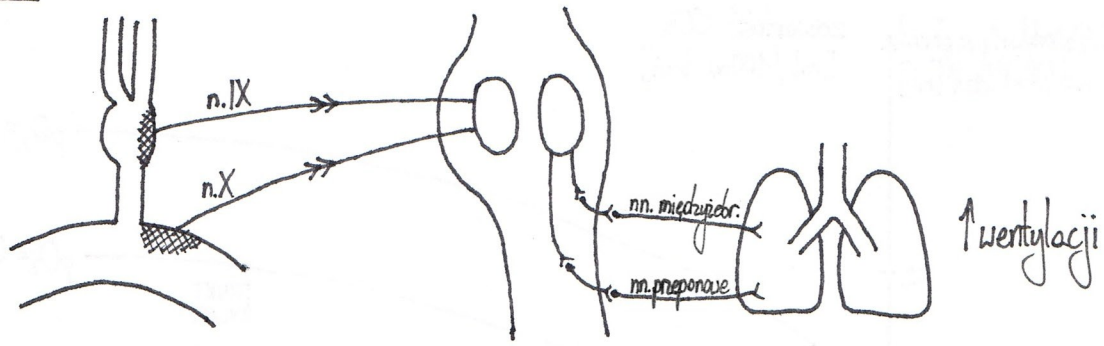
w tkankach na odwrót:

Hb wiąże więcej CO₂ niż HbO₂

CHEMORECEPTORY OBWODOWE I CENTRALNE

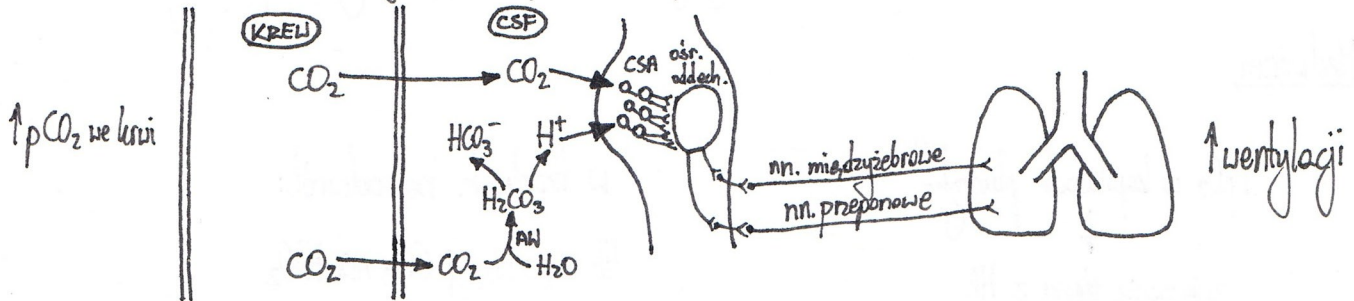
Chemoreceptory obwodowe

- węzła szyjne
- węzła aortalne
- węzła płucne

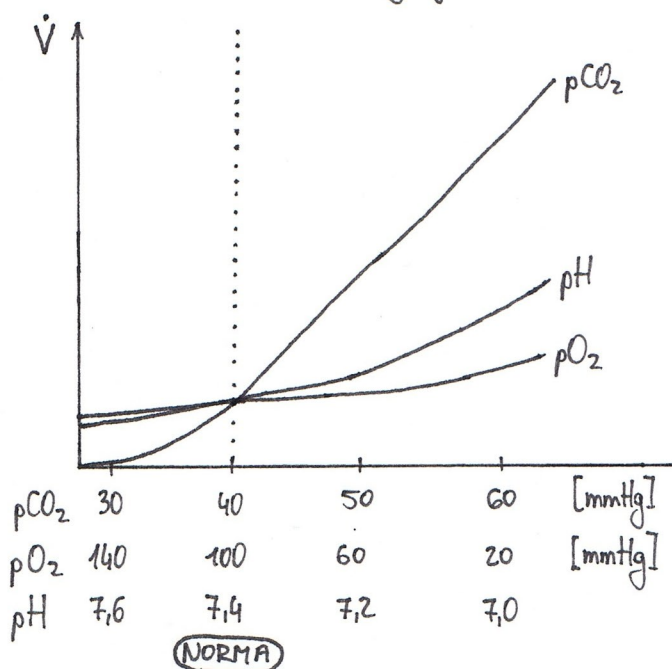

Chemoreceptory centralne

CSA - strona chemowrażliwa mózgu - brzusna powierzchnia opuszki

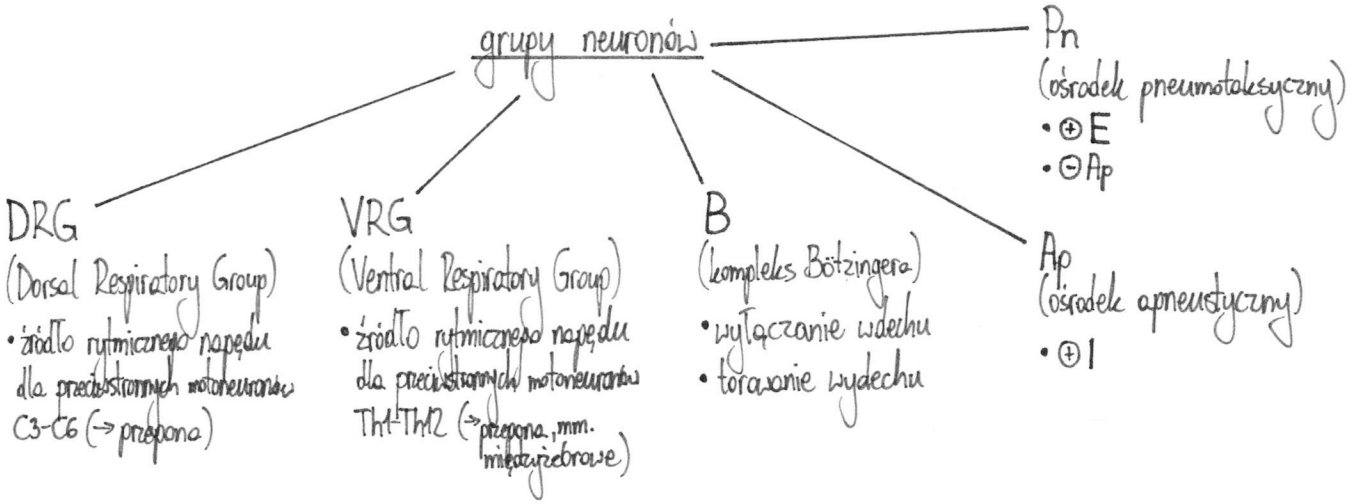
Wpływ $\uparrow pCO_2$, $\downarrow pO_2$ i $\downarrow pH$ krwi na wentylację

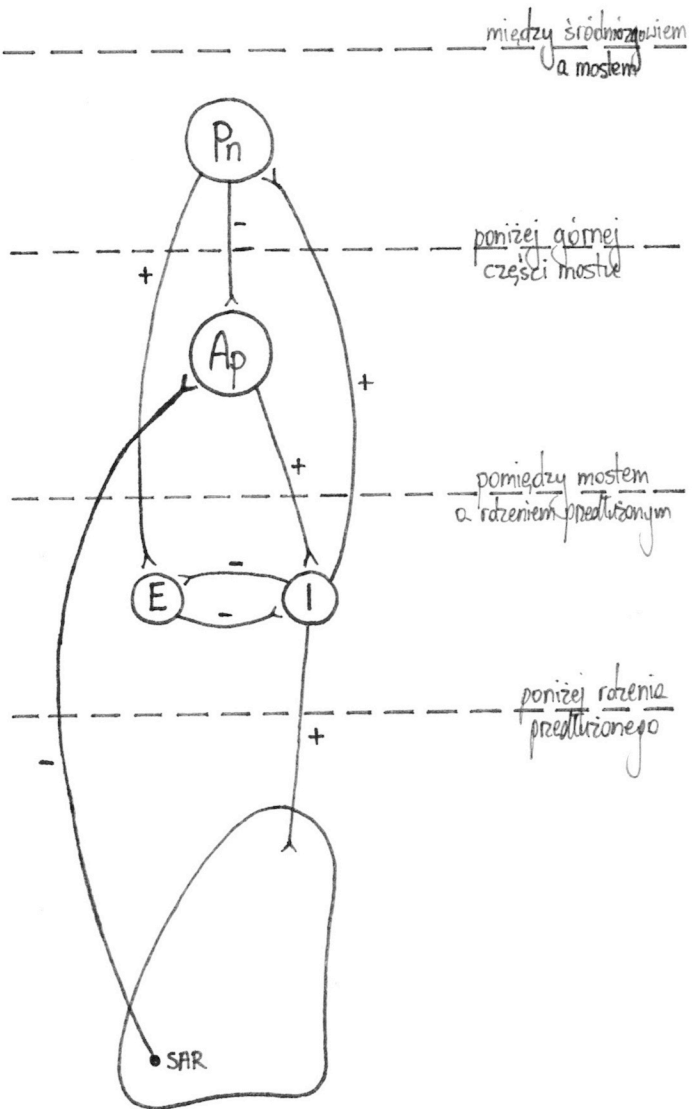
$\uparrow pCO_2$ $\downarrow pH$	głównie receptory centralne
$\downarrow pO_2$	głównie receptory obwodowe

KOMPLEKS ODDECHOWY: PNIA MÓZGU

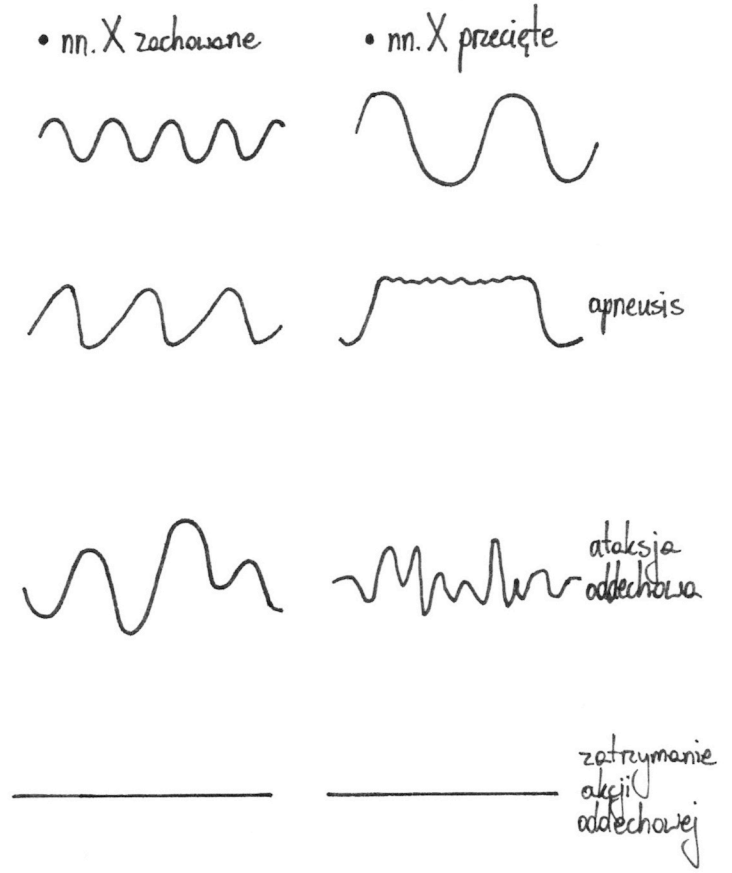
[Neurony I - wdechowe
 Neurony E - wydechowe

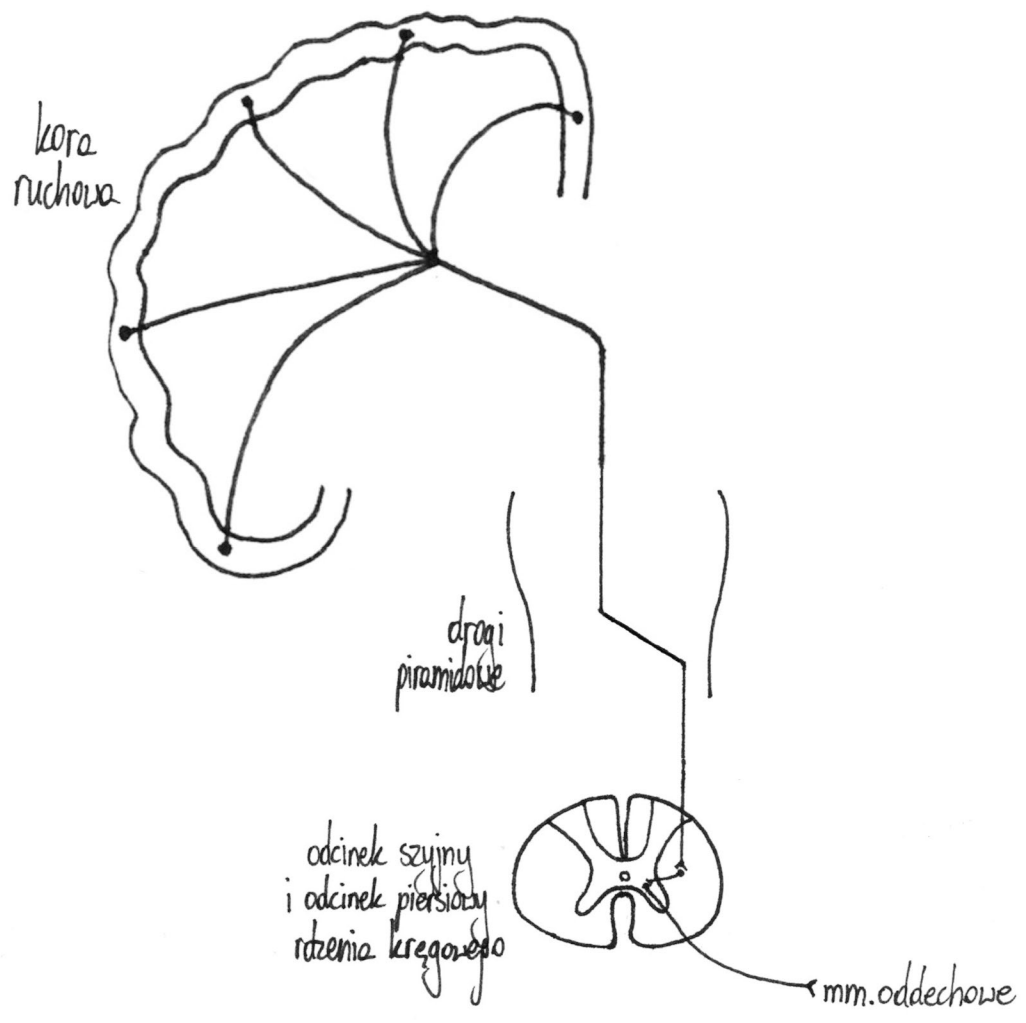
Mechanizm działania

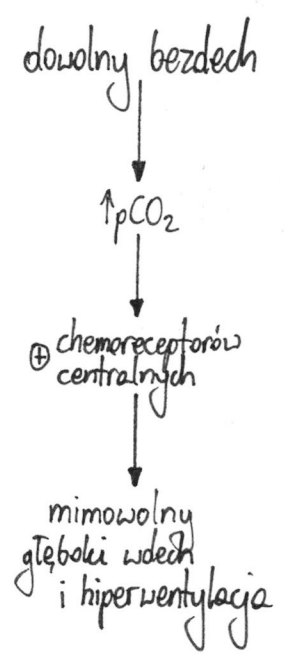
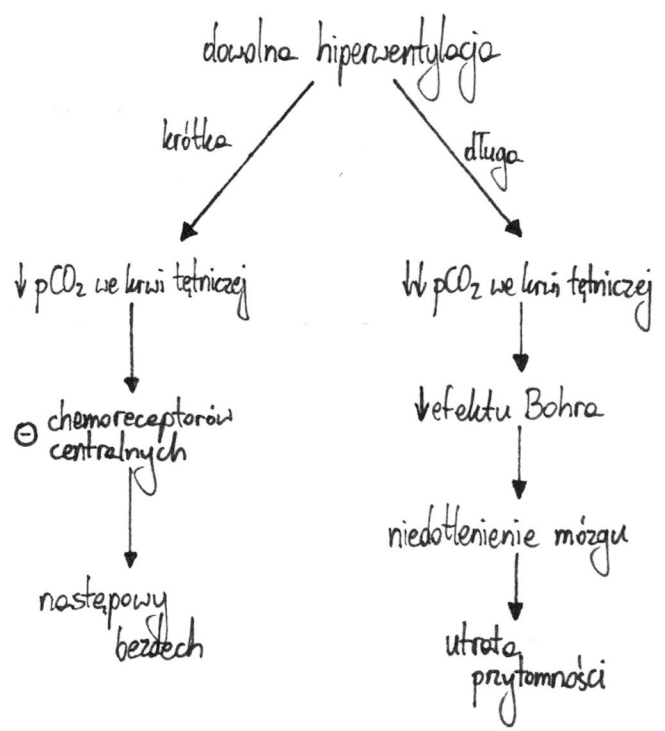
Efekt przecięcia pnia mózgu

WENTYLACJA DOLJOLNA

Ograniczenia

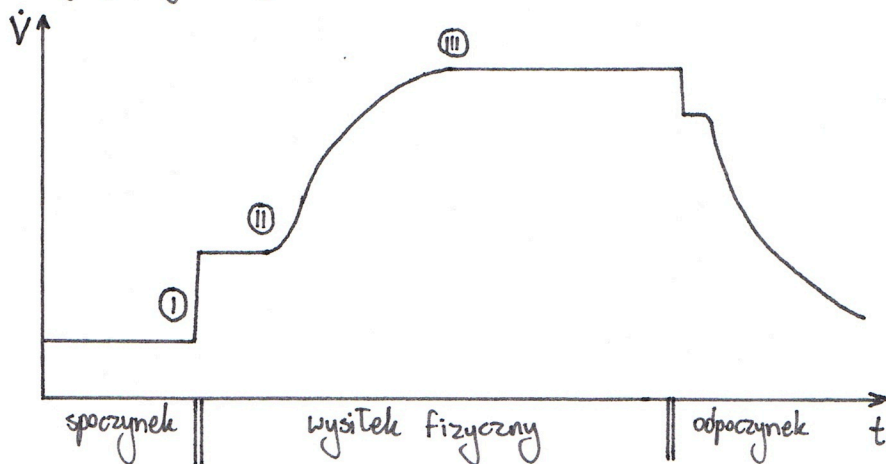

WENTYLACJA WYSIŁKOWA PŁUC

Maksymalna wentylacja wysiłkowa

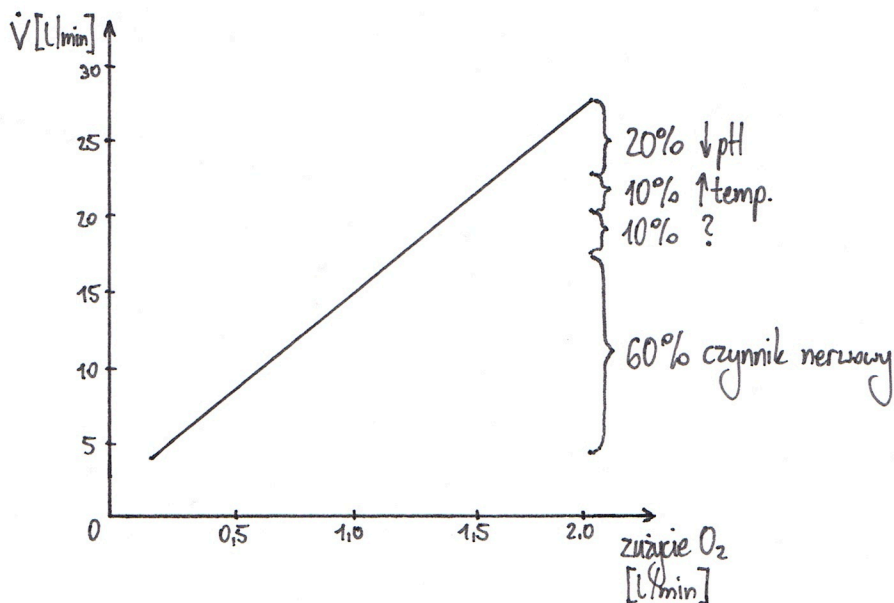
- 80-100 l/min u osób niewytrenowanych
- 120-140 l/min u osób wytrenowanych
- ♀: ↓ o 20-30%

Etapy wentylacji wysiłkowej

- ① pobudzenie kory ruchowej → nagły wzrost wentylacji
- ② pobudzenie mechanoreceptorów i receptorów metabolicznych w mm.szkieletowych → stopniowe narastanie wentylacji
- ③ wzrost poziomu mleczanów, wzrost temperatury → utrzymanie wentylacji na pewnym poziomie

Czynniki wpływające na wentylację wysiłkową

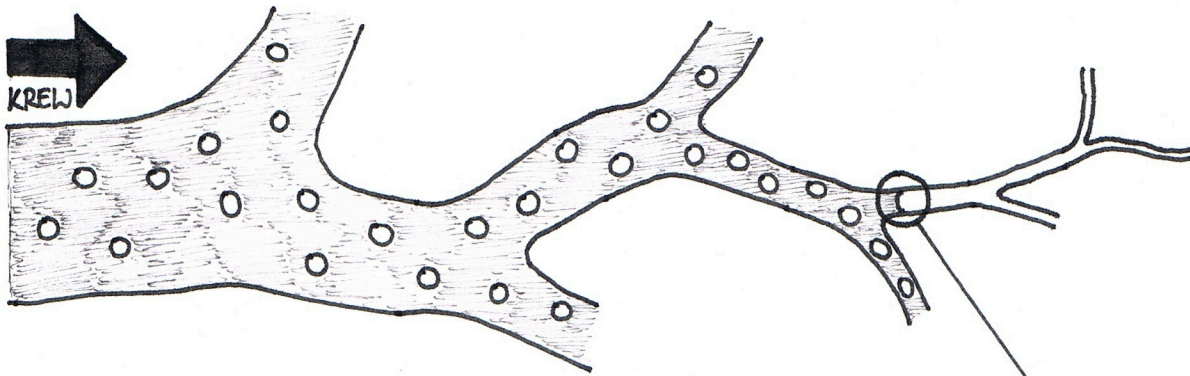
Inaczej: choroba dekompresyjna

Dotyka osób wystawionych na zbyt szybko zmniejszające się ciśnienie zewnętrzne:

- nurków
- lotników
- górników

Mechanizm

↓ p otoczenia → ↓ rozpuszczalności gazów → powstawanie pęcherzyków gazu (najczęściej azotu) we krwi

pęcherzyki gazu znajdują się w naczyniach o coraz mniejszej średnicy → zator gazowy

Objawy

W zależności od lokalizacji zatorów:

- ból stawów i mięśni
- świąd
- uczucie duszności i zmęczenia
- zapoś z utratą przytomności
- paraliż

Leczenie

umieszczenie pacjenta w komorze dekompresyjnej

powolne obniżanie nadciśnienia do ciśnienia atmosferycznego